

Naam: Sarah I.H. de Jong
Studentnummer: 335261sj
Bachelorscriptie Fiscale Economie
Vak: Bachelorscriptie Fiscale Economie
Begeleider: dr. F.M. Werger

Het bankroet van de bankenbelasting?!

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Wat zijn de doelstellingen en randvoorwaarden van de bankenbelasting?	7
<i>Kort: wat is de stand van zaken van de bankenbelasting</i>	7
<i>Het hoofddoel</i>	8
<i>Doelstelling 1: het profijtbeginsel/ zorgen dat de ‘vervuiler’ betaalt</i>	8
<i>Doelstelling 2: het financiële stelsel gezond maken door te zorgen dat minder bonussen uitgekeerd worden</i>	9
<i>Doelstelling 3: het financiële stelsel gezond maken doordat banken meer bijdragen aan risicobeheersing door meer langlopende financieringen aan te gaan in plaats van kortlopende financieringen</i>	10
<i>Waarvoor gaat het geld gebruikt worden dat opgehaald wordt met de bankenbelasting?..</i>	11
<i>Welke randvoorwaarden worden door het kabinet gesteld voordat de bankenbelasting ingevoerd mag worden?</i>	11
<i>Samenvatting van de doelstellingen en randvoorwaarden</i>	12
Hoofdstuk 2: Wat houdt de bankenbelasting precies in?.....	14
<i>Wie gaan onder het heffingsbereik van de bankenbelasting vallen?</i>	14
<i>Wat is het object van de bankenbelasting?</i>	14
<i>Wat is het tarief van de bankenbelasting?</i>	15
<i>Wat houdt de doelmatigheidsvrijstelling in?</i>	15
<i>Op welke wijze wordt de bankenbelasting geheven en wie is bevoegd tot handhaving van de bankenbelasting?</i>	17
<i>Een overzicht uit de Memorie van Toelichting hoe het belastbare bedrag wordt berekend.</i>	17
Hoofdstuk 3: Wat zijn mogelijke positieve en negatieve gevolgen van invoering van een bankenbelasting?.....	19
Positieve gevolgen	19
<i>Zorgen dat banken zelf opdraaien voor eventueel overheidsingrijpen</i>	19
<i>Minder risicovolle leningen die door banken worden aangegaan</i>	19
<i>Zorgen dat de onderbelasting van de bankensector enigszins wordt aangepakt</i>	19
Negatieve gevolgen	20
<i>Duurder worden van financiële diensten</i>	20
<i>Het probleem van moral hazard</i>	20
<i>Verstoring van het speelveld</i>	22
<i>Strijdigheid met het profijtbeginsel</i>	22
<i>Daling van de winst van banken en een diepere recessie</i>	22
<i>Banken geven minder kredieten uit</i>	23

Hoofdstuk 4: Is voldaan aan de drie randvoorwaarden die gesteld worden aan invoering van een bankenbelasting?.....	24
<i>De eerste randvoorwaarde</i>	24
<i>De tweede randvoorwaarde</i>	26
<i>De derde randvoorwaarde</i>	26
Hoofdstuk 5: Hoe verhoudt het wetsvoorstel van de bankenbelasting zich tot de algemene beginselen van behoorlijk bestuur?.....	28
Hoofdstuk 6: Hoe sluiten de doelstellingen van de bankenbelasting aan bij het wetsvoorstel van de bankenbelasting?.....	33
<i>Hoe denkt de Raad van State over het wetsvoorstel</i>	33
<i>Kunnen de doelstellingen bereikt worden door het wetsvoorstel zoals het er nu ligt?</i>	33
<i>Doelstelling 1: het profijtbeginsel</i>	34
<i>Doelstelling 2: minder bonussen uitkeren</i>	34
<i>Doelstelling 3: meer risicobeheersing van banken door het aangaan van langlopende financieringen</i>	36
<i>Het hoofddoel: het gezonder maken van het financiële systeem en van financiële instellingen</i>	36
Hoofdstuk 7: Hoe sluiten de doelstellingen van de bankenbelasting aan bij het wetsvoorstel van de bankenbelasting?.....	38
<i>De doelstellingen</i>	38
<i>De randvoorwaarden</i>	38
<i>De algemene beginselen van behoorlijk bestuur</i>	39
<i>De negatieve gevolgen en het hoofddoel</i>	39
<i>Conclusie</i>	40
Samenvatting en conclusie.....	41
<i>Hoofdstuk 1</i>	41
<i>Hoofdstuk 2</i>	41
<i>Hoofdstuk 3</i>	42
<i>Hoofdstuk 4</i>	42
<i>Hoofdstuk 5</i>	42
<i>Hoofdstuk 6</i>	42
<i>Hoofdstuk 7</i>	43
<i>Hoofdvraag: Voldoet de bankenbelasting zoals deze is voorgesteld aan de door het demissionair kabinet geformuleerde doelstellingen, of zijn er meer doeltreffende manieren om deze doelstellingen te bereiken?</i>	43
Bijlagen.....	44
<i>Uitleg over het depositogarantiestelsel</i>	44

<i>Uitleg over de Basel III normen</i>	44
Bibliografie	45
Register Kamerstukken.....	48
Jurisprudentie.....	48

Inleiding

De bankenbelasting geniet de laatste tijd veel aandacht. In verscheidene opiniebladen wordt aangegeven dat de bankenbelasting alleen voordelen heeft,¹ terwijl banken menen dat invoering van de bankenbelasting geen goed idee is.²

De nationale overheid is een groot voorstander van invoering van de bankenbelasting.³ De Nederlandse staat heeft in het recente verleden verschillende kapitaalinjecties gedaan in verschillende Nederlandse banken om de stabiliteit van de bankensector in Nederland te kunnen garanderen met het oog op de kredietcrisis. De staat der Nederlanden acht het daarom rechtvaardig dat nu de hele Nederlandse bancaire sector een bijdrage aan de overheidsbegroting levert. De bedoeling van de bankenbelasting is dat een stapeling van maatregelen aan de passivazijde van de balans van banken wordt voorkomen en dat langlopende financiering gestimuleerd wordt.⁴

Het lijkt mij erg interessant uit te zoeken wat de bankenbelasting precies inhoudt en of deze belasting ingevoerd dient te worden. Dit wil ik onder meer onderzoeken door de doelstellingen van de bankenbelasting te onderzoeken en te kijken of deze doelstellingen gerealiseerd kunnen worden door de invoering van de bankenbelasting.

De hoofdvraag die ik in deze bachelorscriptie wil beantwoorden is de volgende:
Voldoet de bankenbelasting zoals deze is voorgesteld aan de door het demissionair kabinet geformuleerde doelstellingen, of zijn er meer doeltreffende manieren om deze doelstellingen te bereiken?

Deze hoofdvraag wil ik beantwoorden door middel van de volgende deelvragen:

Hoofdstuk 1: Wat zijn de doelstellingen en randvoorwaarden van de bankenbelasting?

Hoofdstuk 2: Wat houdt de bankenbelasting precies in?

Hoofdstuk 3: Wat zijn mogelijke positieve en negatieve gevolgen van invoering van een bankenbelasting?

Hoofdstuk 4: Is voldaan aan de drie randvoorwaarden die gesteld worden aan invoering van een bankenbelasting?

Hoofdstuk 5: Hoe verhoudt het wetsvoorstel van de bankenbelasting zich tot de algemene beginselen van behoorlijk bestuur?

Hoofdstuk 6: Hoe sluiten de doelstellingen van de bankenbelasting aan bij het wetsvoorstel van de bankenbelasting?

Hoofdstuk 7: Zijn er ook andere vormen van een bankenbelasting mogelijk, die beter aansluiten bij de door de wetgever gestelde doelstellingen?

Ik zal in de conclusie een antwoord proberen te geven op de hoofdvraag. Daarbij zal ik ook ingaan op de vraag of de bankenbelasting ingevoerd dient te worden. Om dit te beoordelen zal ik hierbij kijken of de door het demissionair kabinet beoogde doelstellingen gerealiseerd

¹ 'Bankenbelasting heeft alleen maar voordelen' Trouw 27 april 2012, www.trouw.nl (zoek op bankenbelasting).

² 'Banken noemen bankenbelasting slecht idee' NU 27 april 2012, www.nu.nl (zoek op bankenbelasting).

³ 'Wat is de overheid van plan met de bankenbelasting?' Rijksoverheid Opgeroepen op 20 april 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

⁴ 'Wat is de overheid van plan met de bankenbelasting?' Rijksoverheid Opgeroepen op 20 april 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

kunnen worden door de invoering van een bankenbelasting zoals geformuleerd in het wetsvoorstel. Daarnaast zal ik kijken of de bankenbelasting niet in strijd is met algemene rechtsbeginselen zoals bijvoorbeeld het gelijkheidsbeginsel, of er geen mogelijk grote negatieve gevolgen aan invoering van een bankenbelasting kleven en of er wel voldaan is aan de drie randvoorwaarden die het kabinet stelt voordat overgegaan mag worden tot invoering van een bankenbelasting. Tenslotte zal ik bekijken of de doelstellingen misschien beter gerealiseerd kunnen worden door de bankenbelasting in een andere vorm in te voeren.

Hoofdstuk 1: Wat zijn de doelstellingen en randvoorwaarden van de bankenbelasting?

In deze scriptie wil ik onderzoeken of de doelstellingen van de bankenbelasting gerealiseerd kunnen worden door de invoering van de bankenbelasting in de huidige vorm. Voor ik een antwoord kan geven op deze vraag moeten eerst de doelstellingen en randvoorwaarden van de bankenbelasting geïdentificeerd worden. De doelstellingen en randvoorwaarden van de bankenbelasting vormen het juridische kader van de bankenbelasting.

Kort: wat is de stand van zaken van de bankenbelasting?

Met een derde nota van wijziging van de wet op de bankenbelasting heeft Staatssecretaris Weekers van Financiën in 2011 enkele wijzigingen aangebracht in het wetsvoorstel Belastingplan 2012. Hiermee is ook de nota naar aanleiding van het verslag van het wetsvoorstel Belastingplan 2012 verschenen.⁵ Het demissionair kabinet is op 9 december 2011 akkoord gegaan met het wetsvoorstel bankenbelasting. De Raad van State heeft aangegeven weinig te zien in het kabinetsvoorstel voor een bankenbelasting. Op 16 april 2012 is er een brief geweest over de aanpassing van het besluit om te zorgen dat een dubbele bankenbelasting voorkomen wordt.⁶ Op 18 april 2012 heeft de Tweede Kamer Staatssecretaris Weekers van Financiën groen licht gegeven voor invoering van een bankenbelasting.⁷ Op 20 april is er een toelichting gekomen op de doelmatigheidsvrijstelling in het wetsvoorstel.⁸ Op 25 april 2012 heeft Staatssecretaris Weekers de Tweede Kamer verzocht de stemming over het wetsvoorstel uit te stellen.⁹ Op 26 april 2012 is de stemming over de bankenbelasting in de Tweede Kamer uitgesteld op het verzoek van de Staatssecretaris van Financiën.¹⁰ Een meerderheid in de Tweede Kamer wil de bankenbelasting namelijk verdrievoudigen, zodat hij 1 miljard euro op zal leveren. Het demissionair kabinet vindt dit echter te ver gaan. Het wetsvoorstel over de bankenbelasting is dus continu onder de aandacht en de nodige aanpassingen hebben plaatsgevonden. Na diverse amendementen is besloten de doelmatigheidsvrijstelling tot 20 miljard te handhaven.¹¹ De opbrengst is als gevolg van het amendement van de heer Braakhuis¹² wel verhoogd naar 600 miljoen. In de kamer wordt nog steeds gediscussieerd over invoering van een bankenbelasting, maar het is wel waarschijnlijk dat de bankenbelasting ingevoerd zal worden.

De directe aanleiding van het wetsvoorstel was de staatsteun die de overheid verleend heeft door middel van kapitaalinjecties als gevolg van de kredietcrisis. De steun was bedoeld om de financiële stabiliteit in de hele bankensector in Nederland zeker te stellen. De hele bankensector dient nu een bijdrage te leveren in de vorm van een bankenbelasting volgens het

⁵ 'Nieuwe wijzigingen in Belastingplan 2012' PWC 25 oktober 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).

⁶ Brief staatssecretaris van Financiën van 16 april 2012, nr. IFZ/2012/223 U.

⁷ 'Bankenbelasting gaat door' Tweede Kamer der Staten-Generaal 18 april 2012, www.tweedekamer.nl (zoek op bankenbelasting).

⁸ Brief staatssecretaris van Financiën van 16 april 2012, nr. AFP/2012/270 U.

⁹ 'Stem later over bankenbelasting' NOS 25 april 2012, www.nos.nl (zoek op bankenbelasting) en *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 28.

¹⁰ 'Kamer stelt stemming over bankenbelasting uit' RTLZ 26 april 2012, www.rtl.nl (zoek op bankenbelasting).

¹¹ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 31, p. 1.

¹² *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 29.

demissionair kabinet, aangezien de steun niet bedoeld was om de betreffende banken te helpen.¹³

Het hoofddoel

Het hoofddoel van de bankenbelasting en andere hervormingen van het financiële stelsel is het gezond maken van het financiële stelsel en de hierbij horende financiële instellingen. Het moet zorgen voor financiële stabiliteit. Volgens het voormalig kabinet past de bankenbelasting in het totaalpakket om de financiële sector te verduurzamen en risico's te beheersen.¹⁴ De staat acht financiële instellingen belangrijk voor onze economie en het functioneren van de maatschappij. Iedereen in Nederland heeft met financiële instellingen als banken te maken. Onder meer met de bankenbelasting wil de overheid problemen en kwetsbaarheden in de financiële sector aanpakken. Door het gezond maken van financiële instellingen dienen zij minder snel in de problemen komen. In Nederland zijn de staatsschulden namelijk enorm gestegen door het verlenen van overheidssteun aan (financiële) instellingen, die failliet dreigden te gaan. Zo is in 2008 voor een bedrag van 87 miljard euro geïntervenieerd.¹⁵ Tenslotte moet onder meer de bankenbelasting bijdragen aan een cultuurverandering binnen de sector zelf.¹⁶ Aangezien er geen concreet criterium bestaat om aan te geven wanneer er sprake is van een gezond financieel stelsel en wanneer er sprake is van een probleem of kwetsbaarheid in de financiële sector, is dit al genoeg reden om te stellen dat de doelstelling van de bankenbelasting niet duidelijk is en de bankenbelasting niet effectief kan zijn. Toch zal ik kijken naar de economische effecten van de bankenbelasting, door te kijken naar de positieve en negatieve gevolgen van invoering van een bankenbelasting. Wanneer de positieve gevolgen overheersen, de bankenbelasting niet in strijd is met algemene beginselen van behoorlijk bestuur en is voldaan aan de randvoorwaarden die het voormalig kabinet stelt voor invoering van een bankenbelasting is naar mijn mening voldaan aan het hoofddoel en wordt het financiële stelsel inderdaad gezonder van invoering van een bankenbelasting. Ik wil wel opmerken dat het hoofddoel nog niet goed uitgewerkt is, hoewel het grote politieke aanhang kent aangezien veel mensen de financiële crisis vooral op de banken afschuiven.¹⁷ Ik zal me in de rest van deze bachelorscriptie dan ook vooral bezighouden met de subdoelstellingen van de bankenbelasting. Zo kom ik op de eerste doelstelling van de bankenbelasting:

Doelstelling 1: het profijtbeginsel/ zorgen dat de 'vervuiler' betaalt.

Het belangrijkste doel van het wetsvoorstel is het beprijzen van de impliciete overheidsgarantie die de overheid verleend heeft aan verschillende banken.¹⁸ De staat acht het rechtvaardig dat banken de belastingbetaler compenseren voor de maatschappelijke kosten die zij hebben veroorzaakt. De overheid meent dat de financiële sector een belangrijke rol heeft gespeeld in het ontstaan van de economische crisis. De overheid heeft bij diverse banken

¹³ 'Kabinet akkoord met indiening wetsvoorstel Bankenbelasting bij Tweede Kamer' PWC 13 december 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).

¹⁴ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 5.

¹⁵ Déon Tanzer, 'De financiële crisis en de overheidsfinanciën: een Europese vergelijking', in: *De Nederlandse economie 2009*, Centraal Bureau voor de Statistiek.

¹⁶ 'Hervorming financieel stelsel' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op depositogarantiestelsel).

¹⁷ 'Centrale banken oorzaak van de crisis' *De vrije economie* 19 november 2009, <http://economieijer1973.blogspot.nl> (zoek op banken oorzaak er crisis). Dit is een van de vele artikelen waarin aangegeven wordt dat banken de oorzaak van de crisis zijn en de mensen die erop reageren voor invoering van een bankenbelasting zijn. Ook op veel forums kom je dit sentiment tegen. Een voorbeeld van een site die duidelijk aangeeft dat een bankenbelasting een goed idee zou zijn:

<http://www.robinothoodtax.nl/?gclid=CN3o6ai1grECFYpH3godG1gH-A>

¹⁸ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 2.

ingegrepen om te voorkomen dat deze banken failliet gingen.¹⁹ Volgens de overheid heeft de hele bancaire sector baat gehad aan het ingrijpen bij enkele banken en de impliciete garantie van de overheid om banken in de problemen steun te verlenen. Om de kosten die dit met zich meegebracht heeft te compenseren, acht de regering het rechtvaardig dat de financiële sector de belastingbetaler via een bankenbelasting compenseert. Het voormalig kabinet acht dit de belangrijkste doelstelling van de bankenbelasting.²⁰ Volgens deze redenering van de overheid is de bankenbelasting een uitwerking van het profijtbeginsel. Het verdient echter wel opmerking dat een aantal instellingen de kapitaalinjecties inmiddels al (gedeeltelijk) hebben terugbetaald.²¹ Wanneer de kosten van ingrijpen al gecompenseerd zijn, is het natuurlijk niet in overeenstemming met het profijtbeginsel om banken nog een keer te gaan belasten. Naast deze doelstelling die het voormalig kabinet als het belangrijkste beschouwd, heeft de bankenbelasting twee nevendoelestellingen:

Doelstelling 2: het financiële stelsel gezond maken door te zorgen dat minder bonussen uitgekeerd worden.

Het object van de bankenbelasting zullen de ongedekte schulden van een bank zijn. Wat precies de ongedekte schulden van de bank zijn, zal uitgewerkt worden in het volgende hoofdstuk. Voor nu is het belangrijk vast te stellen dat onder de ongedekte schulden de risicovolle producten vallen. Dit aangezien de gedekte schulden door de staat gegarandeerd worden.²² Banken lopen dus geen risico over de gedekte schulden, maar wel over de ongedekte schulden. Bestuurders kregen vooral bonussen voor deze risicovolle producten. Door een belasting te heffen over de ongedekte schulden wil de overheid het financiële systeem weer gezond maken en zorgen dat er minder bonussen worden uitgekeerd, aangezien de verwachting is dat risicovolle activiteiten verminderd zullen worden door de bankenbelasting.²³ Zoals hierboven al gezegd, is het gezond maken van het financiële stelsel een vaag criterium en niet te meten. Doordat de bankenbelasting excessieve variabele beloningen of ook wel bonussen die bestuurders van banken krijgen moet verminderen, moet het ervoor zorgen dat ook het vertrouwen in de bancaire sector vergroot wordt.²⁴ In de Code Banken bepaling 6.4.2 is geformuleerd dat de variabele beloning maximaal 100% van het vaste loon mag bedragen voor een lid van de raad van bestuur. Iedere bank moet een bij de bank passend maximum vaststellen voor de verhouding tussen de variabele beloning en het vaste salaris (waarbij de grens van 100% dus in acht genomen moet worden). De staat acht het noodzakelijk dat de bonussen worden aangepakt, aangezien bestuurders van financiële instellingen te grote risico's hebben genomen en de instellingen te weinig buffers hadden om de gevolgen van het risicovolle gedrag op te vangen. De overheid wil door middel van deze doelstelling voorkomen dat bestuurders beloond worden voor risicovol gedrag en wil zorgen dat een financiële crisis in de toekomst wordt voorkomen.²⁵ Het is naar mijn mening vreemd dat de overheid dit laatste niet als aparte doelstelling van de bankenbelasting heeft opgenomen, maar dit wil bereiken door te zorgen dat er minder bonussen worden uitgekeerd.

¹⁹ 'Noodzaak hervormingen' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

²⁰ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 2.

²¹ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 3.

²² De gedekte schulden bestaan namelijk uit de deposito's die gegarandeerd worden door de staat onder het depositogarantiestelsel.

²³ 'Bonus banken verminderen door invoeren van bankenbelasting' Financieel Info Nu 26 april 2012, www.financieel.info.nl (zoek op bankenbelasting).

²⁴ 'Wat is de overheid van plan met de bankenbelasting?' Rijksoverheid Opgeroepen op 20 april 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

²⁵ 'Noodzaak hervormingen' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

De overheid wil een gematigd beloningsbeleid.²⁶ Het is echter de vraag of de bonussen wel verminderd zullen worden door over de ongedekte schulden een belasting te heffen en of er wel een direct verband te leggen is tussen het uitkeren van bonussen en risicovol beleid. Misschien is eerder een cultuurverandering in de bancaire sector nodig. Daarnaast dient opgemerkt te worden dat normaliter tegenover een hoog risico een hoge vergoeding staat en dat het dus niet altijd erg is om risicovol te beleggen. Het is alleen nodig dat een bank genoeg tegen risico's is ingedeekt.

Doelstelling 3: het financiële stelsel gezond maken doordat banken meer bijdragen aan risicobeheersing door meer langlopende financieringen aan te gaan in plaats van kortlopende financieringen.

De bedoeling van de bankenbelasting is dat de banken meer langlopende financieringen aangaan in plaats van kortlopende financieringen. De staat is tegen kortlopende financieringen, omdat het van mening is dat kortlopende financieringen tijdens de kredietcrisis voor liquiditeitsproblemen bij banken hebben gezorgd. Banken gingen deze kortlopende financieringen aan door de aantrekkelijke lage rentes, maar verscheidene banken hadden tijdens de kredietcrisis overheidssteun nodig en de staat wil voorkomen dat dit in de toekomst weer nodig is, doordat banken kortlopende financieringen blijven aangaan. Banken worden door het meer aangaan van langlopende financieringen minder afhankelijk van korte termijn financiering en marktschommelingen. Het probleem van kortlopende financiering bij banken is dat banken tijdens de kredietcrisis veel kortlopende middelen hebben aangetrokken om langlopende uitzettingen te financieren. De wordt looptijdtransformatie genoemd. Volgens het kabinet is grootte van de looptijdtransformatie een indicatie voor hoe risicovol een bank opereert, aangezien een bank elke periode moet herfinancieren hoe korter een bank is gefinancierd. Herfinancieren is kwetsbaar indien rentes oplopen of generieke liquiditeitsschokken op de markt optreden, maar banken hebben wel een prikkel om kort te financieren omdat de rente op kortlopend vreemd vermogen, met name voor grote financiële instellingen, aanzienlijk lager is dan op langlopend vreemd vermogen.²⁷ Het kabinet verwacht dat de bankenbelasting ervoor zorgt dat de risico's die banken nemen zullen worden verkleind en dit de financiële stabiliteit ten goede komt.

De bankenbelasting wil bewerkstellingen dat er meer langlopende financiering wordt aangegaan, door met de bankenbelasting kort vreemd vermogen zwaarder te belasten dan langlopende schulden. De vraag is echter of het argument van het kabinet opgaat dat langlopende financiering altijd beter is, doordat het minder risicovol is. Er zou gesteld kunnen worden dat kortlopende financiering niet risicovoller is als hiertegenover kortlopende uitzettingen staan. Daarnaast is het een goede strategie voor banken om in een periode waarin de rentes dalen en er geen generieke liquiditeitsschokken op de markt verwacht worden, te financieren met kortlopend vreemd vermogen. Ook is het de vraag of indien het juist is dat kortlopend vreemd vermogen risicovoller is, in alle gevallen het risicovolle gedrag, door hiermee te financieren, moet worden afgestraft. Tegen een hoger risico staat namelijk ook een hoger rendement. Als de opbrengsten van financiering met kortlopend krediet hoger zijn dan de kosten van de bankenbelasting, zullen banken alsnog hun beleid niet aanpassen. Tenslotte kan afgevraagd worden of het voldoende is dat de bankenbelasting alleen langlopende financiering aanpakt, om te zorgen dat de risico's bij banken verkleind zullen worden. Mogelijk zou meer toezicht hiervoor beter geschikt zijn en zou een boetesysteem ingevoerd kunnen worden als banken zich niet houden aan gedragscodes en normen die in de

²⁶ 'Beter bestuur en gematigd beloningsbeleid' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

²⁷ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 5-6.

sector gelden. Het voormalig kabinet wil namelijk zorgen dat er meer risicobeheersing is bij banken en het is de vraag of hierbij past dat alleen langlopende financieringen zwaarder worden belast.

Waarvoor gaat het geld gebruikt worden dat opgehaald wordt met de bankenbelasting?

De bedoeling was dat de opbrengst van de bankenbelasting mede gebruikt wordt om de tijdelijke verlaging van de overdrachtsbelasting van 6 naar 2 procent te financieren. Op 1 juli 2011 heeft het demissionair kabinet besloten de overdrachtsbelasting tijdelijk te verlagen voor de periode van 15 juni 2011 tot 1 juli 2012. Naast een grondslagverbredende maatregel in de vennootschapsbelasting om het Bosalgat op te lossen, het beperken van excessieve renteaftrek voor overnameholdings, de beëindiging van de inleg van de spaarloonregeling per 1 januari 2012 (waarna er een vitaliteitsregeling wordt ingevoerd) en de verhoging van de assurantiebelasting, moet de tijdelijke verlaging gefinancierd worden met de invoering van een bankenbelasting.²⁸ Dit motief voor de invoering van de bankenbelasting lijkt niet steekhoudend, aangezien de streefdatum voor invoering van de bankenbelasting pas midden 2012 is en de verlaging van de overdrachtsbelasting dan al bijna voorbij is. Toch kan de opbrengst gebruikt worden om het geld wat geïnvesteerd is in de verlaging te compenseren of een verlaging voor een langere periode van de overdrachtsbelasting mogelijk te maken. Het opmerkelijke van deze aanwending van de bankenbelasting is echter wel dat het demissionair kabinet zegt de bankenbelasting in te voeren met het oog op het gezond maken van de financiële sector, maar de stimulering van de woningmarkt, wat het hoofddoel is van de verlaging van de overdrachtsbelasting, heeft niets te maken met het verbeteren van de financiële stabiliteit in de bancaire sector en het voorkomen dat banken weer een beroep zullen doen op overheidssteun in de toekomst. Ook is het opmerkelijk dat de opbrengsten van de bankenbelasting gelijk naar de schatkist gaan en er bijvoorbeeld geen fonds wordt opgebouwd, waar banken een beroep op zouden kunnen doen als ze in de financiële problemen raken. Het kabinet geeft aan dat in Nederland de uitgaven en inkomsten strikt gescheiden zijn²⁹, maar dit lijkt mij geen goede rechtvaardiging om de opbrengsten van de bankenbelasting te gebruiken voor allerlei niet-financiële doelen.

Welke randvoorwaarden worden door het kabinet gesteld voordat de bankenbelasting ingevoerd mag worden?

In de Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel van de bankenbelasting geven de leden van de fracties van het VVD en het CDA nadrukkelijk aan dat zij hechten aan de randvoorwaarde dat de bankenbelasting niet ten koste mag gaan van de kredietverlening in Nederland.

In 2010 heeft het kabinet ook al aangegeven dat het een voorstander is van de bankenbelasting, maar voordat de bankenbelasting zou worden ingevoerd moest van het kabinet toen aan drie randvoorwaarden zijn voldaan:

- Ten eerste moet er coördinatie binnen de Europese Unie zijn waardoor het level playing field zoveel mogelijk behouden kan worden;
- Ten tweede moet onnodige stapeling van maatregelen voorkomen worden;
- Ten derde mag de bankenbelasting geen substantieel negatief effect hebben op de kredietverlening.

²⁸ 'Overdrachtsbelasting woningen van 15 juli 2011 tot 1 juli 2012 omlaag van 6% naar 2%' PWC 4 juli 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).

²⁹ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 3-4.

Bij de vormgeving van de bankenbelasting kan rekening gehouden worden met de tweede en derde randvoorwaarden. De eerste randvoorwaarde wordt vooral door Europese verhoudingen bepaald, maar het houdt wel in dat bij de vormgeving van de Nederlandse bankenbelasting gekeken wordt naar bankenbelastingen die door andere EU-lidstaten zijn ingevoerd of zullen worden ingevoerd. Volgens het kabinet is bij de vormgeving van het wetsvoorstel aansluiting gezocht bij de vormgeving van verschillende bankenbelastingen en resolutieheffingen uit andere landen en is hierdoor aangesloten bij de gemeenschappelijke basis. Coördinatie is wel anders dan harmonisatie en harmonisatie is dus niet vereist voor de derde randvoorwaarde. Het kabinet vindt dat het nu het moment is om een bankenbelasting in te voeren, aangezien steeds meer lidstaten van de Europese Unie al unilateraal besloten hebben (sommigen slechts tijdelijk) een bankenbelasting in te voeren en ook grote lidstaten als Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk hebben besloten tot invoering van de bankenbelasting. Het kabinet wil aansluiten bij internationale ontwikkelingen door invoering van de bankenbelasting.

De eerste randvoorwaarde houdt vooral in dat invoering van de bankenbelasting niet ten koste mag van de concurrentiepositie van de Nederlandse banken. Er zou een concurrentienadeel kunnen ontstaan als Nederland als één van de enigen in Europa een bankenbelasting zou invoeren. De diensten van de financiële sector zouden hierdoor duurder worden in vergelijking met gelijkwaardige diensten uit het buitenland, aangezien een deel van de bankenbelasting waarschijnlijk op afnemers van de diensten afgewenteld zal worden. Afwenteling houdt in dat degene die belastingplichtig is (in dit geval de financiële instellingen) de hele of een gedeelte van de *tax burden* die op hem drukt, doorberekent in de prijzen van de diensten en producten die hij levert.³⁰ De mogelijkheid tot afwenteling is afhankelijk van de prijselasticiteit en de aanbodselasticiteit. Volgens het kabinet is aan deze randvoorwaarde voldaan en tast de invoering van een bankenbelasting niet of nauwelijks de concurrentiepositie van Nederland aan (verdere onderbouwing, behalve dat meerdere landen van de Europese Unie een bankenbelasting hebben ingevoerd wordt niet gegeven). Beargumenteerd kan worden dat Nederland qua concurrentiepositie wel achteruitgaat (de diensten zullen waarschijnlijk door het proces van afwenteling duurder worden dan ze nu zijn).

In het rapport 'Verloren krediet' van de Tijdelijke commissie onderzoek financieel stelsel onder leiding van het meneer De Wit heeft de commissie De Wit aanbevolen dat wanneer er een bankenheffing mocht komen, een gelijk speelveld behouden moet blijven. Deze aanbeveling heeft het kabinet verwoordt in de eerste randvoorwaarde van de bankenbelasting. Daarnaast heeft de commissie aanbevolen dat indien er een regeling komt met een permanent karakter deze risico georiënteerd zou moeten zijn. Banken zouden zo geprikkeld worden om een verantwoord risicobeleid te voeren. Met deze aanbeveling heeft het kabinet in mijn ogen niet veel gedaan. Het kabinet probeert met de bankenbelasting wel langlopende financieringen te stimuleren, maar de vraag is of langlopende leningen altijd minder risicovol zijn en of er niet in het wetsvoorstel meer aandacht aan dit aspect besteed had moeten worden. Ten slotte moeten de mogelijke stapelingseffecten van andere reeds ingevoerde maatregelen bij invoering worden meegewogen volgens de commissie.³¹ Dit heeft het kabinet verwoordt in de tweede randvoorwaarde.

Samenvatting van de doelstellingen en randvoorwaarden.

De bankenbelasting kent de volgende doelstellingen:

³⁰ L.G.M. Stevens, *Elementair Belastingrecht voor economen en bedrijfsjuristen*, Deventer: Kluwer BV 2008, p. 30-33.

³¹ *Kamerstukken II 2011-2012*, 31 980, nr. 16, p. 19.

- Het hoofddoel van de bankenbelasting is het *financiële stelsel en financiële instellingen gezonder maken*;
- De belangrijkste doelstelling van de bankenbelasting is *de impliciete overheidsgarantie beprijzen*;
- De tweede doelstelling van de bankenbelasting is *ervoor zorgen dat er minder bonussen uitgekeerd gaan worden*;
- De derde en laatste doelstelling is *ervoor zorgen dat banken meer langlopende financieringen aangaan in plaats van kortlopende financieringen*.

Naast de doelstellingen heeft het voormalige kabinet een aantal randvoorwaarden geformuleerd waaraan voldaan moet zijn voordat de bankenbelasting ingevoerd mag worden. Deze randvoorwaarden zijn de volgende:

- Het level playing field moet in Europa zoveel mogelijk behouden worden. Dit moet bereikt worden door middel van coördinatie binnen de Europese Unie;
- Een onnodige stapeling van maatregelen moet voorkomen worden;
- Er mag geen substantieel negatief effect zijn op de kredietverlening.

In de volgende hoofdstukken zal ik toetsen of aan de doelstellingen en randvoorwaarden van de bankenbelasting is voldaan.

Hoofdstuk 2: Wat houdt de bankenbelasting precies in?

De streefdatum voor inwerkingtreding van de bankenbelasting was al halverwege 2012; op verzoek van het demissionair kabinet is de stemming over de bankenbelasting echter uitgesteld.³² Toch heb ik het idee dat voor veel mensen onduidelijk is wat de bankenbelasting precies inhoudt. Om een goed antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van mijn bachelorscriptie is het noodzakelijk eerst goed te onderzoeken wat de bankenbelasting precies inhoudt.

Wie gaan onder het heffingsbereik van de bankenbelasting vallen?

De bankenbelasting moet geheven gaan worden over alle bancaire instellingen die in Nederland actief zijn. Het gaat hierbij om twee groepen; de grootste groep bestaat uit bancaire instellingen die van De Nederlandse Bank een bankvergunning hebben gekregen³³ en daarnaast vallen bancaire instellingen eronder die een soort ‘Europees bankpaspoort’ hebben gekregen en in Nederland actief mogen zijn.³⁴ Bij de tweede groep valt te denken aan Europese banken die in Nederland een vestiging hebben.³⁵

Naast individuele bancaire instellingen zijn lichamen die een geconsolideerde jaarrekening opstellen in een commerciële consolidatiekring belastingplichtig. Er wordt dan geen belasting geheven van de tot de commerciële consolidatiekring behorende individuele belastingplichtige, maar van het lichaam dat de geconsolideerde jaarrekening opstelt. Een Nederlands lichaam dat een geconsolideerde jaarrekening opstelt omdat het aan het hoofd van een Nederlandse groep staat, is hierdoor belastingplichtig (er wordt in dit geval gesproken van een Nederlandse groep). Ook een Nederlands lichaam dat een geconsolideerde jaarrekening opstelt omdat het aan het hoofd staat van een grotere internationale groep is belastingplichtig (er wordt in dit tweede geval gesproken van een Nederlands groepsdeel).³⁶ Doordat naast individuele lichamen ook lichamen die tot een commerciële consolidatiekring behoren in de heffing worden betrokken, worden ook buitenlandse banken en andere lichamen dan banken in de heffing betrokken die nooit staatsteun zullen ontvangen van de Nederlandse overheid.

Wat is het object van de bankenbelasting?

De bedoeling is dat de bankenbelasting geheven gaat worden over de ongedekte schulden van banken. De ongedekte schulden blijven over na onder meer aftrek van het toetsingsvermogen van een bank en de gedekte deposito's. De gedekte deposito's bestaan uit het geld dat in bewaring is gegeven aan een bank en dat daadwerkelijk valt onder het depositogarantiestelsel.³⁷ Het toetsingsvermogen bestaat uit vermogen dat een bank moet

³² ‘Kamer stelt stemming over bankenbelasting uit’ NU 26 april 2012, www.nu.nl (zoek op bankenbelasting).

³³ De Nederlandse Bank houdt op grond van artikel 1:107 Wft een register op kwartaal- en jaarbasis bij van deze banken.

³⁴ Deze groep beschikt dus niet over een door De Nederlandse Bank verleende bankvergunning maar over een vergunning van een ander EU-land op basis waarvan zij financiële diensten mogen aanbieden in Nederland. Om te zorgen dat buitenlandse banken die in Nederland actief zijn niet buiten schot blijven bij de bankenbelasting, heeft de Staat geprobeerd deze banken ook onder het bereik van de bankenbelasting te laten vallen door te bepalen dat indien deze instellingen in Nederland actief zijn en een soort ‘Europees bankpaspoort’ hebben ze ook onder de bankenbelasting vallen. Ook deze instellingen moeten zich melden bij De Nederlandse Bank als ze in Nederland actief willen zijn en worden ook opgenomen in het Register van de Wet Financieel Toezicht.

³⁵ ‘Wat is de overheid van plan met de bankenbelasting?’ Rijksoverheid Opgeroepen op 20 april 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

³⁶ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 4.

³⁷ ‘Wat is de overheid van plan met de bankenbelasting?’ Rijksoverheid Opgeroepen op 20 april 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting). In de bijlagen wordt kort uitleg gegeven wat het depositogarantiestelsel inhoudt.

aanhouden op grond van Europese richtlijnen om eventuele verliezen op te vangen.³⁸ De Basel III normen³⁹ zijn aangescherpt en er is een depositogarantiestelsel ingevoerd om deposito's tot 100.000 euro veilig te stellen. Dit zijn maatregelen die voor banken gevolgen hebben voor de passiefzijde van de bank. Beide maatregelen hebben voor een bank gevolgen voor de passiefzijde van de balans, omdat er door de Basel III normen geld opzij gezet moet worden en het depositogarantiestelsel is ex ante gefinancierd, waardoor banken voor beide maatregelen geld opzij moeten zetten wat ergens mee gefinancierd moet worden. Deze financiering heeft gevolgen voor de passiefzijde van de bank. Met de bankenbelasting wordt rekening gehouden met deze posten en daarom zijn deze vrijgesteld. De bankenbelasting zal geheven worden over de resterende passiva of ook wel kortheidshalve de ongedekte schulden genoemd.⁴⁰ De ongedekte schulden blijven dus over na onder meer aftrek van het toetsingsvermogen van een bank en de gedekte deposito's. Zo probeert het demissionair kabinet te waarborgen dat een bank geen stapeling krijgt van maatregelen aan de passivazijde van de balans.

Wat is het tarief van de bankenbelasting?

Het tarief van de bankenbelasting staat in artikel 10 lid 1 van het Wetsvoorstel van de bankenbelasting. Zoals gezegd moet de bankenbelasting geheven gaan worden over de ongedekte schulden van financiële instellingen. De ongedekte schulden is het totaal van alle passiva op de balans verminderd met het kapitaal en de onder het depositostelsel vallende gedekte deposito's. Het tarief over de kortlopende schulden is 0,022 procent, het tarief over de langlopende schulden is 0,011 procent en de tarieven van de bankenbelasting worden met een factor van 1,05 vermenigvuldigd als de variabele beloning van een bestuurder meer dan 100 procent bedraagt van de vaste beloning. Met de laatste component (de vermenigvuldiging met 1,05) is beoogd om de eerste doelstelling van de bankenbelasting te realiseren, namelijk dat minder bonussen worden uitgekeerd.⁴¹ De grens tussen langlopend en kortlopende schulden is gezet op een looptijd van één jaar. Schulden met een looptijd van korter dan één jaar zijn dus kortlopende schulden en schulden met looptijd van langer dan één jaar zijn langlopende schulden.⁴² Vermeld moet worden dat dit de tarieven van de bankenbelasting zijn, zoals geformuleerd in het wetsvoorstel van het demissionair kabinet. Een meerderheid in de Tweede Kamer wil de bankenbelasting verdrievoudigen: met de verdrievoudiging zal het tarief over de kortlopende schulden 0,063% bedragen en het tarief over de langlopende schulden 0,0315%. Hierdoor zal de budgettaire opbrengst van de bankenbelasting verhoogd worden van € 300 miljoen naar ca. € 1 miljard.⁴³ Er is inmiddels besloten de opbrengst van de bankenbelasting te verhogen tot 600 miljoen. Welke tarieven bij deze verdubbeling passen is niet bekend.

Wat houdt de doelmatigheidsvrijstelling in?

In het wetsvoorstel van de bankenbelasting is een doelmatigheidsvrijstelling opgenomen van 20 miljard euro. Deze vrijstelling is gebaseerd op de doelmatigheidsvrijstelling van de 'bank levy' uit het Verenigd Koninkrijk welke 20 miljard pond bedraagt, wat omgerekend op

³⁸ Het gaat volgens *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 8 om richtlijn 2006/48/EG (PbEU L 177) ("Capital Requirements Directive I"), richtlijn 2009/83/EG (PbEU L 196) en 2009/111/EG (PbEU L 302) ("Capital Requirements Directive II") en richtlijn nr. 2010/76/EU (PbEU L 329) ("Capital Requirements Directive III").

³⁹ In de bijlagen wordt kort uitleg gegeven wat de Basel III normen inhouden.

⁴⁰ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 3, p.2.

⁴¹ 'Kabinet akkoord met indiening wetsvoorstel Bankenbelasting bij Tweede Kamer' PWC 13 december 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).

⁴² *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 8.

⁴³ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 27.

ongeveer 24 miljard euro neerkomt. Waarom is aangesloten bij de bank levy wordt nergens door het voormalig kabinet uitgelegd. De doelmatigheidsvrijstelling kan niet hoger zijn dan de belastbare som (er zal hierbeneden worden uitgelegd wat de belastbare som is).⁴⁴ Volgens de overheid is weliswaar iedere hoogte van een vrijstellingsgrens enigszins arbitrair, maar heeft de doelmatigheidsvrijstelling een generiek karakter waardoor iedere bank in absolute termen evenveel profijt heeft. Hierbij valt als kanttekening te maken dat niet iedere bank hetzelfde relatieve voordeel heeft en dat voor een werkelijke gelijke behandeling wellicht gekozen had moeten worden voor een vrijstellingspercentage bijvoorbeeld afhankelijk van het balanstotaal van de bank. In relatieve termen neemt het voordeel van de doelmatigheidsvrijstelling af naar mate het balanstotaal toeneemt. De grootste banken zijn altijd het grootste deel van de bankenbelasting verschuldigd. Om die reden maakt het volgens de Staatssecretaris van Financiën minder uit voor de grootste banken wat het exacte bedrag is van de doelmatigheidsvrijstelling. In Nederland is er sprake van een erg geconcentreerde bankensector, waar drie banken gezamenlijk al een marktaandeel hebben van 80%. Zoals blijkt uit de volgende tabel neemt het aantal belastingplichtigen toe naarmate de doelmatigheidsvrijstelling verlaagd wordt en bij een doelmatigheidsvrijstelling van 20 miljard vallen acht belastingplichtigen onder het heffingsbereik van de bankenbelasting.⁴⁵

Hoogte vrijstelling	Aantal belastingplichtigen boven vrijstelling
€ 100 miljard	6
€ 50 miljard	7
€ 20 miljard	8
€ 15 miljard	9
€ 10 miljard	Omstreeks 12
€ 5 miljard	Meer dan 20
Nihil	Alle belastingplichtigen

De bankenbelasting in principe een breed bereik, maar de doelmatigheidsvrijstelling zorgt er echter voor dat slechts een beperkt aantal banken in Nederland bankenbelasting zullen moeten betalen. Dit heeft echter tot gevolg dat de kleinere banken geen bankenbelasting verschuldigd zijn, terwijl juist kleinere banken een grotere kans hebben om te vallen.⁴⁶ Dat dit wellicht in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod zal ik behandelen in hoofdstuk 5. Om te zorgen dat banken in de toekomst geen overheidssteun meer nodig hebben (één van de redenen die de staat aanvoert voor invoering van een bankenbelasting), zou het juist goed zijn de banken die een grotere kans hebben om failliet te gaan onder het heffingsbereik te laten vallen. De bankenbelasting zorgt er nu voor dat sterke banken moeten opdraaien voor hun zwakkere broeders die in de financiële crisis failliet zijn gegaan of in de toekomst failliet zullen gaan.

De doelmatigheidsvrijstelling wordt om twee redenen ingevoerd: enerzijds om principiële redenen en anderzijds om praktische redenen die te maken hebben met de uitvoeringslasten van de belastingdienst en administratieve lasten van banken. Een verder achterliggend doel voor invoering van een bankenbelasting wordt niet gegeven.

De principiële redenen hebben volgens de wetgever te maken met het feit dat grote banken een concurrentievoordeel hebben ten opzichte van kleine banken door schaalvoordelen en het feit dat grote banken goedkopere financieringen kunnen aantrekken. De doelmatigheidsvrijstelling wil zo het op dit moment ongelijke speelveld tussen grote en kleine

⁴⁴ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 8.

⁴⁵ Deze tabel is afkomstig van *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 26, p. 2.

⁴⁶ ‘Kleine bank kan eerder omvallen dan een grote’ AD 8 oktober 2008, www.ad.nl (zoek op omvallen banken).

banken verkleinen.⁴⁷ De wetgever onderbouwd de principiële redenen niet verder dan dit en het lijkt dus wel of de overheid een doelredenering hanteert om zo ervoor te zorgen dat de bankenbelasting en doelmatigheidsvrijstelling maar wordt ingevoerd. Deze principiële redenen lijken mij geen goede reden voor rechtvaardiging van het verschil in belasting tussen grote en kleine banken. De bankenbelasting is niet bedoeld om te zorgen voor een gelijk speelveld voor grote en kleine banken, maar om te zorgen dat banken minder risico's gaan nemen. De doelmatigheidsvrijstelling draagt dus niet bij aan verwezenlijking van de doelstellingen van de bankenbelasting en dient naar mijn mening dus niet in deze vorm ingevoerd te worden.

Ik kom tot de slotsom dat het mij rechtvaardiger lijkt een vrijstelling te hanteren als percentage van het balanstotaal van een bank, zodat alle banken een gelijk relatief voordeel hebben aan de bankenbelasting. Het meest geschikt lijkt mij alleen te heffen op grond van het profijtbeginsel en alle banken die geen overheidssteun hebben gehad vrij te stellen van de bankenbelasting. Zo zou worden voldaan aan de eerste doelstelling.

Op welke wijze wordt de bankenbelasting geheven en wie is bevoegd tot handhaving van de bankenbelasting?

Indien er sprake is van een individuele belastingplichtige (die dus geen onderdeel uitmaakt van een commerciële consolidatiekring) wordt de belasting berekend op basis van de in de enkelvoudige commerciële jaarrekening verantwoorde balanstotaal.

Indien de bankenbelasting wordt geheven van een lichaam dat de geconsolideerde jaarrekening van een Nederlandse groep of een Nederlandse groepsdeel opstelt, vindt de heffing plaats over het in de geconsolideerde commerciële jaarrekening verantwoorde balanstotaal van de Nederlandse groep of het Nederlandse groepsdeel.⁴⁸ De belasting wordt verschuldigd negen maanden na de datum naar welke de balans is opgesteld. Indien het commerciële boekjaar gelijk is aan het kalenderjaar en de balans naar de stand per 31 december van het jaar wordt opgemaakt, ontstaat de belastingschuld op 1 oktober van het volgende jaar. Er kan met een nihilaangifte worden volstaan indien het belastbare bedrag nihil bedraagt. De bankenbelasting moet op aangifte worden voldaan en de Belastingdienst zal bevoegd zijn tot handhaving van de bankenbelasting.⁴⁹

Een overzicht uit de Memorie van Toelichting hoe het belastbare bedrag wordt berekend.

Het belastbare bedrag wordt berekend over het balanstotaal dat voortvloeit uit de commerciële jaarrekening. Hierop mag het zogenaamde toetsingsvermogen worden afgetrokken en de deposito's die daadwerkelijk worden vergoed op grond van het depositogarantiestelsel. Ook mogen de passiva die samenhangen met het verzekeringsbedrijf in aftrek worden gebracht, met het oog op de specifiek voor verzekeraars geldende toezichtswetgeving op basis van het zogenoemde Solvency II. Op deze belastbare som mag de doelmatigheidsvrijstelling worden afgetrokken (tot het maximum van de belastbare som, waardoor het belastbare bedrag nooit minder dan nihil kan bedragen en geen sprake kan zijn van een negatieve aanslag of verliesverrekening). Wanneer het belastbare bedrag positief is, is daadwerkelijk bankenbelasting verschuldigd. Dit kan als volgt worden samengevat:⁵⁰

⁴⁷ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 26, p. 1-3.*

⁴⁸ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 7.*

⁴⁹ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 8.*

⁵⁰ Deze informatie en de afbeelding is afkomstig van: *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 8.*

Balanstotaal
-/- toetsingsvermogen
-/- daadwerkelijk gedekte deposito's
-/- passiva die samenhangen met het verzekeringsbedrijf

Belastbare som

Belastbare som
-/- Doelmatigheidsvrijstelling

Belastbaar bedrag

Hoofdstuk 3: Wat zijn mogelijke positieve en negatieve gevolgen van invoering van een bankenbelasting?

Positieve gevolgen

Zorgen dat banken zelf opdraaien voor eventueel overheidsingrijpen.

Zoals gezegd is de doelstelling van de bankenbelasting dat banken zelf gaan opdraaien voor kosten die de overheid maakt (dit onder het profijtbeginsel). Het argument voor invoering van een bankenbelasting is dat door een bankenbelasting banken worden belast voor eventueel overheidsingrijpen.⁵¹ De financiële sector moet de kosten dragen om zichzelf in stand te houden.⁵² Dit zou een positief gevolg zijn van de bankenbelasting. Het is echter maar de vraag of er van dit positieve gevolg sprake zal zijn. Wanneer een fonds zou worden opgebouwd zouden de kosten voor eventueel overheidsingrijpen hieruit betaald kunnen worden, maar dit is niet het geval bij de huidige vormgeving van de bankenbelasting. Het geld dat wordt opgehaald met de bankenbelasting wordt vooral gebruikt voor financiering van de daling van de overdrachtsbelasting en er wordt geen potje opgebouwd waar banken een beroep op zouden kunnen doen. Er wordt dus wel gesteld dat banken door de bankenbelasting zelf zullen opdraaien voor kosten die de overheid maakt, maar het is de vraag of dit wel het geval is.

Minder risicovolle leningen die door banken worden aangegaan.

De bedoeling van de bankenbelasting is om het aangaan van risicovolle leningen minder aantrekkelijk te maken. Risicovolle beleggingsstrategieën moeten voorkomen worden. Dit doel kan bereikt worden als langlopende financiering inderdaad minder risicovol is als kortlopende financiering.⁵³ Kortlopende financiering wordt namelijk zwaarder belast door de bankenbelasting dan kortlopende financiering. In hoofdstuk 2 heb ik al behandeld dat langlopende financiering niet altijd minder risicovol is.

Zorgen dat de onderbelasting van de bankensector enigszins wordt aangepakt.

De bankensector is in essentie vrijgesteld van de BTW⁵⁴ en om te zorgen dat banken dit compenseren kan een bankenbelasting ingevoerd worden. Er zijn wel argumenten in te brengen tegen de redenering dat banken onderbelast zijn door de BTW-vrijstelling en dat dit opgelost kan worden door invoering van een bankenbelasting. Ten eerste drukt BTW op de eindgebruiker en niet op de banken. Een bankenbelasting moet daarentegen wel door de banken worden voldaan. Daarnaast zijn ook andere sectoren als onderwijsinstellingen van de BTW vrijgesteld en worden deze instellingen niet betrokken in een aanvullende heffing. Hierdoor ontstaat er een ongerechtvaardigd verschil in behandeling van deze vrijgestelde instellingen en banken. In plaats van een bankenbelasting in te voeren zou dit probleem van onderbelasting ook opgelost kunnen worden door de BTW-vrijstelling voor banken in Europees verband te laten vervallen, aangezien het niet onmogelijk is de financiële sector in de BTW-heffing te betrekken volgens professor Kavelaars.⁵⁵

⁵¹ 'Bankentaks: een wereldwijde 'verantwoordelijkheidsheffing' voor banken?' Europa Nu, www.europa-nu.nl (zoek op bankenbelasting).

⁵² Dit volgens P. Kavelaars 'Bankenbelasting: panacee voor de financiële crisis?', *Weekblad fiscaal recht* 6923, 9 oktober 2011, p. 1250.

⁵³ 'Bankentaks: een wereldwijde 'verantwoordelijkheidsheffing' voor banken?' Europa Nu, www.europa-nu.nl (zoek op bankenbelasting).

⁵⁴ De Nederlandse wetgeving over de omzetbelasting is gebaseerd op Europese richtlijnen en artikel 135 lid 1 onderdeel b tot en met g van de BTW-richtlijn van 28 november 2006 stelt banken in essentie vrij van de BTW.

⁵⁵ P. Kavelaars 'Bankenbelasting: panacee voor de financiële crisis?', *Weekblad fiscaal recht* 6923, 9 oktober 2011, p. 1251-1252.

Negatieve gevolgen

Duurder worden van financiële diensten.

Hierboven heb ik al aangegeven dat de concurrentiepositie van banken waarschijnlijk ten opzichte van de concurrentiepositie van nu achteruit zal gaan, omdat de financiële diensten waarschijnlijk duurder zullen worden door het proces van afwenteling. De bankensector wordt zwakker door de bankenbelasting volgens VNO-NCW en MKB-Nederland.⁵⁶ Het kabinet zelf geeft ook aan dat de bankenbelasting weliswaar juridisch door de belastingplichtige banken wordt gedragen, maar dat alle belastingen op ondernemingen uiteindelijk afgewenteld worden op klanten, personeel en vermogensverstrekkers, waardoor zij de economische dragers van die belastingen zijn. Het kabinet is van mening dat afwenteling op spaarders beperkt zal blijven omdat banken met elkaar in concurrentie treden en een spaarder naar een bank kan overstappen die de bankenbelasting niet doorberekend als de bank waar hij nu bij zit de bankenbelasting wél doorberekend.⁵⁷ Deze redenering van het kabinet houdt echter alleen stand als niet iedere bank de bankenbelasting zal doorberekenen. Wel is het natuurlijk zo dat maar een beperkte groep belastingplichtigen onder het heffingsbereik van de bankenbelasting valt door de doelmatigheidsvrijstelling en deze banken wel in concurrentie treden met kleinere banken die geen bankenbelasting moeten betalen, waardoor ze waarschijnlijk niet alle belasting kunnen afwentelen op spaarders omdat ze zich dan uit de markt prijzen. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs en het voormalig kabinet geeft echter aan dat de bankenbelasting waarschijnlijk zal worden afgewenteld op aandeelhouders, werknemers en verschaffers van vreemd vermogen.⁵⁸ Ook Staatsecretaris van Financiën Weekers geeft aan dat de bankenbelasting afgewenteld zal worden.⁵⁹ Als dit zo is, betaalt de bankensector dus niet voor de impliciete overheidssteun, maar de bovengenoemde partijen en worden financiële diensten dus duurder.

Het probleem van moral hazard.

Door een bankenbelasting in te voeren kan de suggestie gewekt worden dat ook in de toekomst de regering te hulp zal schieten als een bank in de problemen raakt, terwijl de bankenbelasting niet als verzekeringspremie bedoeld is voor banken om zich te verzekeren tegen moeilijke tijden. Ook bestaat het risico dat een bank net onder de grens van 20 miljard van de doelmatigheidsvrijstelling gaat zitten om zo wel impliciete overheidsgarantie te genieten maar geen bankenbelasting te hoeven betalen.⁶⁰ Het probleem van moral hazard houdt in dat degene die risico neemt daar niet zelf de gevolgen van draagt. Het probleem van moral hazard is aanwezig door de verwachting van banken dat door de bankenbelasting de overheid toch wel te hulp zal schieten. Het probleem van moral hazard zou zelfs groter zijn als het geld van de bankenbelasting apart wordt weggezet voor banken om een beroep op te doen in tijden van crisis. Ook al wordt het geld niet apart weggezet en weet een bank niet of en hoeveel er middelen beschikbaar zijn voor een eventuele interventie, het risico van moral hazard blijft toch aanwezig bij de huidige vormgeving van de bankenbelasting.

De regering neemt naast de bankenbelasting verscheidene andere maatregelen om de banken te versterken. Deze maatregelen zijn onder andere de volgende:

⁵⁶ *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. C, p. 3.

⁵⁷ *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 4-5.

⁵⁸ Commentaar van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op de Wet Bankenbelasting gericht aan de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 januari 2012, p. 2.

⁵⁹ 'Weekers: kosten van bankenbelasting komen bij consument terecht', De Telegraaf 18 april 2012, www.telegraaf.nl (zoek op bankenbelasting).

⁶⁰ *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 2.

- de kapitaaleisen voor banken worden verhoogd (Basel III)
- Nederland introduceert in aanvulling op de verhoging van de kapitaaleisen een extra kapitaalbuffer voor systeemrelevante instellingen.
- er wordt een ex ante gefinancierd depositogarantiestelsel geïntroduceerd
- door middel van het Wetsvoorstel Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen - ook wel de interventiewet genoemd - wordt nationaal en Europees gewerkt aan de versterking van het crisismanagement.
- Bijdragen aan een door de Europese Unie verplichte resolutiefonds⁶¹

Hoewel deze maatregelen wellicht het probleem van moral hazard tegengaan, zorgen deze maatregelen wel voor een stapeling van maatregelen voor banken en dit was nou juist niet de bedoeling van het kabinet.⁶²

Naast deze maatregelen wordt volgens de Staat het probleem van moral hazard tegen gegaan door de vormgeving van de bankenbelasting.⁶³ Korte termijnfinanciering wordt zwaarder belast omdat dit volgens het kabinet risicovoller zou zijn. De vraag is of de link tussen korte termijnfinanciering en risico wel zo direct te leggen is en of moral hazard wel tegengegaan zal worden door korte termijnfinanciering zwaarder te belasten. Banken zullen korte termijnfinanciering blijven aangaan als het rendement hoger ligt dan het tarief van de bankenbelasting. Het is mogelijk dat het nemen van risico's meer oplevert dan banken kwijt zullen zijn aan bankenbelasting; banken zullen hun beleid dan niet aanpassen door invoering van een bankenbelasting. Daarnaast zijn er maar acht belastingplichtige banken die belast zullen gaan worden met een bankenbelasting. Kleine banken kunnen dus nog gewoon risicovol opereren en verwachten dat de staat wel gaat bijspringen in noodsituaties. Ook de acht banken die onder de bankenbelasting zullen vallen kunnen hun financieringsstructuur aanpassen om zo te zorgen dat ze zo onder de grens van de doelmatigheidsvrijstelling vallen en niet belast worden.

De overheid geeft aan dat ook in het verleden door de staat aan een aantal financiële instellingen steun is verleend. De staat hecht erg grote waarde aan financiële stabiliteit, aangezien dit van essentieel belang is voor de economie. De staat geeft zelf aan dat niet geheel uit te sluiten is dat de staat omwille van de financiële stabiliteit in uiterste gevallen in de toekomst opnieuw steun aan financiële instellingen zal moeten verlenen om erger te voorkomen.⁶⁴ Het is dus niet reëel dat de overheid zegt dat de bankenbelasting geen verzekeringspremie is. Als in de toekomst weer een bank in de problemen komt is de kans groot dat de overheid weer zal ingrijpen, aangezien het financiële stabiliteit zo belangrijk vindt. Deze verwachting wordt nog versterkt door een bankenbelasting in te voeren.

Geconcludeerd kan worden dat het risico van moral hazard bij de huidige vormgeving van de bankenbelasting aanwezig blijft.

Een andere manier om tegen de bankenbelasting aan te kijken is het om het op te vatten als een boeteheffing, die wordt ingevoerd omdat banken in het verleden niet goed beleid hebben gevoerd. Volgens deze visie wil de staat banken nu te straffen voor wanbeleid in het verleden. Wanneer men zo tegen de bankenbelasting aankijkt is het gevaar van moral hazard niet aanwezig. Het maakt dan niet uit hoe banken zich in de toekomst zullen gedragen, want het enige doel van de bankenbelasting is dan banken te straffen voor het verleden. Wanneer men

⁶¹ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. C, p. 2.*

⁶² *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 3.*

⁶³ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 3.*

⁶⁴ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 3.*

de bankenbelasting ziet als een boeteheffing is het ook niet zeker dat de staat in de toekomst weer zal ingrijpen bij banken en kunnen banken hier niet op vertrouwen en zullen ze gewoon goed beleid moeten voeren omdat ze anders zelf voor de consequenties zullen opdraaien (ofwel omdat de staat ze failliet laat gaan ofwel omdat de boeteheffing verhoogd gaat worden).

Verstoring van het speelveld.

Er is niet meer een gelijke set van regels van toepassing op banken uit verschillende lidstaten. In andere lidstaten waar ook een bankenheffing is ingevoerd zijn er verschillen in grondslag, tarief en doelstellingen van de heffing.⁶⁵ Er is wel de mogelijkheid het verschil in tarief te blijven zien als een zekere mate van belastingconcurrentie en dit hoeft niet persé negatief te zijn, omdat lidstaten zo bij de vaststelling van hun belastingtarieven rekening kunnen houden met hun concurrentieklimaat en budgettaire behoeften.⁶⁶ Wel is het zo dat Nederlandse banken bij invoering van de bankenbelasting moeten concurreren met lidstaten waar een andere heffing geldt of geen heffing. Ook kan de bankenbelasting zorgen dat er een verstoring van het concurrentievermogen van banken plaatsvindt ten opzichte van nauw verwante sectoren als beleggingsinstellingen en pensioenfondsen.⁶⁷ Deze sectoren hoeven geen bankenbelasting te betalen (tenzij ze in een groep zitten met een bank aan het hoofd), terwijl banken dit wel moeten. Dit zorgt voor een verstoring van het vermogen van een bank om te concurreren met deze instellingen als het gaat om gelijke diensten.

Strijdigheid met het profijtbeginsel.

Er wordt bij de heffing van de bankenbelasting geen onderscheid gemaakt tussen banken die wel overheidssteun hebben ontvangen en banken die geen overheidssteun hebben ontvangen. Ook wordt er geen rekening mee gehouden in welke mate banken overheidssteun hebben ontvangen. Tenslotte wordt er niet gekeken of banken wel of niet stabiel zijn; alle financiële instellingen vallen onder het heffingsbereik van de bankenbelasting. Wanneer rekening wordt gehouden met de doelmatigheidsvrijstelling kan zelfs gesteld worden dat juist de banken die de minste kans hebben om te vallen belast worden.

Daling van de winst van banken en een diepere recessie.

Aangezien banken de heffing dienen te betalen, zal hun winst hierdoor afnemen en kunnen zij minder snel buffers opbouwen.⁶⁸ Dit zorgt ervoor dat de weerbaarheid en stabiliteit van banken zal afnemen.⁶⁹ Aan de andere kant moeten banken juist flinke buffers opbouwen om de bankenbelasting te kunnen betalen en in de toekomst wel zelfredzaam te worden of te blijven. De Rabobank vreest voor een diepere recessie als gevolg van de bankenbelasting. De diepere recessie zal onder andere komen door de rem op de kredietverlening aan burgers en de verslechtering van de woningmarkt.⁷⁰ Door de bankenbelasting zullen de huizenprijzen

⁶⁵ M. Visser, 'Europarlement eist Brussels plan voor bankenbelasting (FD)', Accountant 24 februari 2010, www.accountant.nl (zoek op bankenbelasting). In Amerika wordt bijvoorbeeld bij de heffing onderscheid gemaakt tussen zakenbanken en consumentenbanken.

⁶⁶ Europese Commissie, 'Voorstel voor een richtlijn van de raad betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB), COM (2011) 121 definitief', p. 4.

⁶⁷ P. Kavelaars 'Bankenbelasting: panacee voor de financiële crisis?', *Weekblad fiscaal recht* 6923, 9 oktober 2011, p. 1250.

⁶⁸ 'Weekers: kosten van bankenbelasting komen bij consument terecht', *De Telegraaf* 18 april 2012, www.telegraaf.nl (zoek op bankenbelasting).

⁶⁹ 'DNB verwacht huizenprijzdaling door bankentaks', *NRC* 25 mei 2012, www.nrc.nl (zoek op bankenbelasting).

⁷⁰ 'Noodkreet Rabo over bankenbelasting' *IEX profs* 25 april 2012, www.iexprofs.nl (zoek op bankenbelasting) en 'Bankenbelasting maatschappelijk onaanvaardbaar' *InFinance*, www.infinance.nl (zoek op bankenbelasting).

waarschijnlijk dalen en wanneer uitgegaan wordt van een slecht scenario daalt de consumptie en het niveau van investeringen.⁷¹ In het zwarte scenario dalen de huizenprijzen met 19 procent in de komende tien jaar en dalen de consumptie en investeringen in dezelfde periode met 5 procent en in het beste scenario dalen de huizenprijzen, consumptie en investeringen tot 1 a 2 procent. Dit laatste scenario is volgens de Nederlandse bank echter minder realistisch.⁷²

Banken geven minder kredieten uit.

Volgens president van de Nederlandse bank, Klaas Knot, kan de bankenbelasting van 600 miljoen die het kabinet wil invoeren een sterke rem zetten op de kredietverlening door banken. Ook de eerste kamer⁷³ en allerlei banken⁷⁴ zijn bang dat invoering van de bankenbelasting een negatief effect heeft op de kredietverlening door banken. In het gunstigste geval bedraagt het verlies aan kredietverlening volgens Klaas Knot €700 miljoen per jaar en in het meest ongunstige geval is er jaarlijks €28 miljard minder krediet voor consument en bedrijfsleven beschikbaar, wat neerkomt op zo'n 30%. Het daadwerkelijke effect zal ergens tussen de twee scenario's uitkomen⁷⁵, maar duidelijk is dat het effect op de kredietverlening negatief zal zijn⁷⁶, wat ook in strijd is met de tweede randvoorwaarde. Burgers worden dus de dupe van de bankenbelasting. In het volgende hoofdstuk zal ik uitgebreid terugkomen op het negatieve effect op de kredietverlening bij het behandelen of voldaan is aan de derde randvoorwaarde.

Alles overziend kom ik tot de conclusie dat er voornamelijk negatieve gevolgen verbonden zijn aan invoering van een bankenbelasting. De positieve gevolgen die ik genoemd heb zijn onzeker of er zijn argumenten tegen in te brengen.

⁷¹ 'DNB verwacht huizenprijzdaling door bankentaks', NRC 25 mei 2012, www.nrc.nl (zoek op bankenbelasting).

⁷² 'DNB: bankenbelasting leidt tot daling huizenprijzen', Elsevier 25 mei 2012, www.elsevier.nl (zoek op bankenbelasting).

⁷³ 'Bankenbelasting in Senaat', Eerste Kamer der Staten-Generaal 4 juli 2012, www.eerstekamer.nl (zoek op bankenbelasting).

⁷⁴ Bijvoorbeeld de Rabobank volgens: 'Rabo: bankenbelasting desastreus', Nos 25 april 2012, www.nos.nl (zoek op bankenbelasting) en de ABN Amro volgens: 'Zalm ziet niets in bankenbelasting', Trouw 25 mei 2012, www.trouw.nl (zoek op bankenbelasting).

⁷⁵ K. Broekhuizen 'Forse rem op kredieten bij bankenbelasting', Het financiële dagblad 2 juli 2012, www.fd.nl (zoek op bankenbelasting).

⁷⁶ Ook volgens 'Reactie op kabinetsplannen bankenbelasting', Nederlandse Vereniging van Banken, www.nvb.nl (zoek op bankenbelasting).

Hoofdstuk 4: Is voldaan aan de drie randvoorwaarden die gesteld worden aan invoering van een bankenbelasting?

Ik zal in dit hoofdstuk toetsen of voldaan is aan de drie randvoorwaarden die gesteld worden door het voormalig kabinet, voordat overgegaan kan worden tot invoering van een bankenbelasting.

De eerste randvoorwaarde

Zoals gezegd is de eerste randvoorwaarde dat er coördinatie binnen de Europese Unie moet zijn waardoor het level playing field zoveel mogelijk behouden kan worden. Net als andere landen die een bankenbelasting hebben ingevoerd of gaan invoeren, wordt in Nederland de belasting geheven over de passiefzijde van de bank. Dit sluit wel goed aan bij coördinatie binnen de Europese Unie van landen die voorstander van een bankenbelasting zijn. Echter lang niet alle landen zijn van plan een bankenbelasting in te voeren en dus kan gesteld worden dat ook al sluit Nederland qua object aan bij andere landen die een bankenbelasting invoeren, het level playing field van banken in Nederland achteruit zal gaan aangezien ze in concurrentie dienen te treden met banken uit landen waar geen bankenbelasting is ingevoerd. Bij de vormgeving van de bankenbelasting is wel gekeken naar andere Europese landen en is gekozen de vormgeving te baseren op de 'bank levy' die in het Verenigd Koninkrijk is ingevoerd.⁷⁷ Bij de 'bank levy' wordt een risicobenadering aangehouden, waarbij kortlopend vreemd vermogen zwaarder wordt belast dan langlopend vreemd vermogen.⁷⁸ Bij de vormgeving is verder gekeken naar de geraamde opbrengsten in andere grote Europese landen en hoe de opbrengsten zich verhouden tot de omvang van de nationale economieën. Deze vergelijking is samengevat in de volgende tabel:⁷⁹

Staat	Naam heffing	Structurele opbrengst	BBP (in 2010 in marktprijzen)	Structurele opbrengst als % van het BBP
<i>Nederland</i>	Bankenbelasting	€ 300 miljoen	€ 588 miljard	0,051%
<i>Frankrijk</i>	Taxe systématique sur les banques	€ 800 miljoen	€ 1 932 miljard	0,041%
<i>Duitsland</i>	Bankabgabe	€ 1 miljard	€ 2 476 miljard	0,040%
<i>Verenigd koninkrijk</i>	Bank levy	£ 2,6 miljard	€ 1 700 miljard	0,176%

Op het eerste gezicht lijkt de bankenbelasting qua structurele opbrengst als percentage van het BBP in overeenstemming te zijn met een aantal grote Europese landen. Echter dit wordt anders wanneer bedacht wordt dat de bedoeling nu is de opbrengsten van de bankenbelasting te verdubbelen. Bij verdubbeling van de belastingopbrengsten van de bankenbelasting zullen Nederlandse banken zwaar getroffen worden en aangetast worden in hun concurrentiepositie ten opzicht van andere Europese landen die een bankenbelasting hebben ingevoerd en andere Europese landen die helemaal geen bankenbelasting hebben ingevoerd. Ook valt nog op dat Nederland zegt de vormgeving van de bankenbelasting te hebben gebaseerd op de

⁷⁷ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 3.

⁷⁸ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 19.

⁷⁹ Deze tabel is afkomstig van: *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 16.

bankenbelasting van het Verenigd Koninkrijk, terwijl het qua opbrengsten dichterbij zit van de continentale Europese banken. Het is raar dat Nederland overal een middenmoot heeft gekozen. Het lijkt dus zowel niet helemaal op continentale Europese bankenbelastingen als op de bankenbelasting van het Verenigd Koninkrijk. Met verdubbeling van de bankenbelasting zal de Nederlandse bankenbelasting nog meer gaan verschillen van andere Europese bankenbelastingen. Daarnaast valt op te merken dat sommige lidstaten hebben gekozen voor een resolutiefondsheffing en sommige lidstaten helemaal geen heffing voor banken kennen.⁸⁰ Hier volgt een overzicht van resolutiefondsheffingen en bankenbelastingen uit andere lidstaten⁸¹:

	Land	Grondslag	Tarief	Inwerkingtreding
1.	Duitsland	– Passiva exclusief eigen vermogen en deposito's, en – Financiële derivaten in porte-feuille	Progressief tarief 0,02% voor passiva onder € 10 miljard 0,03% boven € 10 miljard en 0,04% boven € 100 miljard Tarief voor derivaten is 0,00015% Maximaal 15% van de jaarwinst van de kredietinstelling (na belastingen)	Per 1 januari 2011
2.	Frankrijk	Risicogewogen activa	0,25% van de kapitaalvereisten (op basis van de risicogewogen activa)	Per 1 januari 2011
3.	Hongarije	Balanstotaal exclusief leningen tussen banken	0,15% onder HUF 50 miljard 0,5% boven HUF 50 miljard	Per 27 september 2010
4.	IJsland	Totaal passiva op de balans van de financiële instelling	0,10%	Per 30 december 2010
5.	Oostenrijk	– Niet-geconsolideerd balanstotaal, exclusief eigen vermogen, verzekerde deposito's en bepaalde schulden aan banken, en – Financiële derivaten in porte-feuille	Geen heffing onder € 1 miljard 0,055% op grondslag boven 1 en beneden € 20 miljard; en 0,085% op grondslag boven € 20 miljard 0,015% op het volume van alle financiële derivaten	Per 1 januari 2011
6.	Portugal	– Passiva, exclusief tier 1- en tier 2-kapitaal en verzekerde deposito's; en – Financiële derivaten in porte-feuille	Progressief tarief volgens het bedrag van de grondslag van 0,01% tot 0,05% op passiva van 0,0001% tot 0,0002% op derivaten	Per 1 januari 2011
7.	Roemenië	Passiva, exclusief verzekerde deposito's	0,10%	Per 2 juni 2011
8.	Slovenië	Totaal aan activa. De belasting hoeft niet betaald te worden als blijkt dat genoeg vermogen uitgeleend is aan het normale bedrijfsleven	0,1%, er geldt een plafond als de belasting hoger uitvalt dan 0,167% van de leningen die verstrekt zijn aan het normale bedrijfsleven	Per 1 augustus 2011
9.	Slowakije	Passiva, exclusief het eigen vermogen	0,40%	Per 1 januari 2012
10.	Verenigd Koninkrijk	Passiva, exclusief tier 1-kapitaal, verzekerde deposito's, verplichtingen tegenover polishouders, en activa die voor de Financial Services Authority in aanmerking komen als liquiditeitsbuffer	In 2011: 0,075% voor kortlopend vreemd vermogen (looptijd korter dan 1 jaar), 0,0375% voor langlopend vreemd vermogen Na 2011: 0,078% voor kortlopend vreemd vermogen 0,039% voor langlopend vreemd vermogen	Per 1 januari 2011
11.	Zweden	Passiva exclusief aandelenkapitaal, obligaties die deel uitmaken van het eigen vermogen, interne schuldtransacties tussen entiteiten van de groep die de heffing betalen, en schuldpapier dat in het kader van het garantiëprogramma is uitgegeven	0,018% voor de jaren 2009 en 2010 0,036% na 2010	Per 30 december 2009

In deze tabel valt inderdaad te lezen dat de meeste landen die een heffing voor banken hebben ingevoerd, heffen over de passivazijde van de balans. Daarnaast is er wel gekeken naar de vormgeving van andere lidstaten, aangezien ook bij andere lidstaten het kapitaal dat moet worden aangehouden op basis van de Baselse normen en de gedekte deposito's die vallen

⁸⁰ Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 17.

⁸¹ Deze tabel heb ik overgenomen in Excel uit: Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 18.

onder het depositogarantiestelsel in mindering mag worden gebracht.⁸² Dit beijkend heeft Nederland inderdaad rekening gehouden met hoe andere lidstaten heffen. De tarieven zijn in verschillende lidstaten heel verschillend en Nederland lijkt een beetje voor een middenmoot gekozen te hebben met de tariefstelling. Daarnaast is het opvallend dat veel lidstaten die gekozen hebben voor een heffing voor banken deze heffing al hebben ingevoerd, terwijl Nederland nog moet bepalen wanneer de bankenbelasting daadwerkelijk in werking treedt. De datum van 1 juli 2012 (halverwege 2012) lijkt er niet meer in te zitten. Ook valt het op dat Nederland verschillende tarieven heeft voor ongedekt kortlopend vermogen en ongedekt langlopend vermogen terwijl andere lidstaten behalve het Verenigd Koninkrijk de tweedeling in kortlopend en langlopend vermogen niet kennen qua tarieven.

Concluderend vind ik dat niet voldaan is aan deze eerste randvoorwaarde: het concurrentievermogen van Nederlandse banken gaat achteruit, omdat het moet concurreren met andere lidstaten waar geen heffing plaatsvindt of een ander soort heffing. Daarnaast is er nog teveel verschil met heffingen van andere lidstaten. Over het voorliggende wetsvoorstel heeft ook geen nadere afstemming meer plaatsgevonden met andere Europese partners.⁸³

De tweede randvoorwaarde

De tweede randvoorwaarde houdt in dat er geen onnodige stapeling van maatregelen mag zijn. De eerste vraag die hierbij gesteld kan worden is wanneer er sprake is van ‘onnodig’. Is elke stapeling onnodig of mag er tot een bepaalde mate wel een stapeling van maatregelen voorkomen? Hoewel de bedragen die vallen onder het depositogarantiestelsel en de Basel III normen zijn vrijgesteld vindt er wel degelijk een stapeling van maatregelen plaats. Er moet met verschillende regelgeving rekening gehouden worden wat weer extra tijd, geld en moeite voor banken zal inhouden. Daarnaast komt er ook strenger toezicht op de financiële sector en dit houdt wel degelijk een stapeling van maatregelen in. Ook is het zo dat de verdubbeling van de bankenbelasting die erdoorheen is, bovenop de maatregelen komen waarmee banken geconfronteerd worden. Om de stapeling een beetje te matigen is gekozen de invoering van het vooraf gefinancierde depositogarantiestelsel uit te stellen tot 1 juli 2013 in plaats van het in te laten gaan op 1 juli 2012.⁸⁴ Dit matigt de stapeling wel in 2012 maar in 2013 blijft een stapeling van maatregelen bestaan, waardoor niet voldaan is aan deze tweede randvoorwaarde. Ook het VNO-NCW menen dat er een stapeling van maatregelen is die hetzelfde beogen en die de huidige situatie op de financiële markten en kredietverlening al moeilijker maken.⁸⁵

De derde randvoorwaarde

De derde en laatste randvoorwaarde houdt in dat de bankenbelasting geen substantieel negatief effect mag hebben op de kredietverlening. Hierboven is al aangegeven dat door de bankenbelasting de financiële diensten waarschijnlijk duurder worden. Het is echter niet aan te geven in welke mate financiële diensten duurder worden door de doelmatigheidsvrijstelling. Er kan twee kanten opgeredeneerd worden. De ene redenering is dat door de doelmatigheidsvrijstelling grote banken die onder het heffingsbereik van de bankenbelasting vallen waarschijnlijk hun financiële producten en diensten niet duurder zullen maken omdat ze in concurrentie moeten blijven treden met kleinere banken die niet onder het heffingsbereik vallen. De andere redenering is dat grote banken de bankenbelasting

⁸² Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 19.

⁸³ Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 19.

⁸⁴ Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 31, p. 1.

⁸⁵ Commentaar VNO-NCW en MKB-Nederland op het wetsvoorstel bankenbelasting (33 121) van 26 januari 2012, p. 1 en 4.

wel zullen afwentelen op hun klanten en dat kleine banken ook gewoon hun financiële producten en diensten duurder zullen maken omdat ze dan meer winst maken. Volgens de Nederlandse Bank is het effect op de kredietverlening niet substantieel negatief bij een tarief van 0,011% voor langlopende ongedekte schulden en 0,022% voor kortlopende ongedekte schulden.⁸⁶ Bij de oorspronkelijke tarieven zou dus voldaan zijn aan deze derde randvoorwaarde. De Nederlandse bank geeft aan dat het effect op de kredietverlening moeilijk kwantificeerbaar is en dat het daarom gaat om een grove benadering van het effect op de kredietverlening. Het effect op de kredietverlening bij een opbrengst van de bankenbelasting van 600 miljoen heeft de Nederlandse Bank benaderd aan de hand van twee scenario's. Bij normale omstandigheden, waarbij banken de bankenbelasting volledig doorberekenen aan klanten via hogere rentes is het effect op huizenprijzen en economische groei klein. Bij het tweede scenario, waarin banken niet in staat zijn de belasting door te berekenen aan klanten of ten laste te brengen van (loon)kosten – en banken bovendien al hun winst nodig hebben om hun kapitaalbuffers te verhogen heeft een bankenbelasting wel grote effecten op de kredietverlening en daardoor ook op de huizenmarkt en groei. Bij dit scenario is de DNB ervan uitgegaan dat banken tien jaar lang alle winst nodig hebben om buffers te bouwen en dat banken in deze periode geen additioneel kapitaal op de markt kunnen aantrekken. Bij dit scenario daalt de kredietverlening met de belasting vermenigvuldigd met de gemiddelde hefboom van banken ($€ 600 \text{ miljoen} * 33 \frac{1}{3} = € 20 \text{ miljard per jaar}$). Het is nu dus de vraag welk scenario het meest waarschijnlijk is. Volgens de DNB ligt het daadwerkelijke effect op de kredietverlening tussen de twee scenario's in. Naarmate de opbrengst van de bankenbelasting wordt verhoogd is het steeds waarschijnlijker dat de bankenbelasting volledig ten koste gaat van de kredietverlening. Volgens de DNB leidt de bankenbelasting tot een toename van prudentiële risico's en is het slecht verenigbaar met de wenselijkheid de kredietverlening voor huishoudens en het bedrijfsleven op peil te houden.⁸⁷ Het voormalig kabinet geeft zelf aan dat het gekozen heeft voor een vormgeving van de bankenbelasting gebaseerd op die van het Verenigd Koninkrijk. Ook geeft het aan dat wanneer gekozen wordt voor een zelfde opbrengst als percentage van het BBP als in het Verenigd Koninkrijk dit een substantieel negatief effect zou hebben op de kredietverlening en dit in strijd zou zijn met de derde randvoorwaarde. Om deze reden heeft het kabinet gekozen dat 300 miljoen met de bankenbelasting opgehaald moet worden.⁸⁸ Inmiddels is dit bedrag echter verdubbeld en het is dus de vraag of dit niet in strijd is met de derde randvoorwaarde, aangezien de kans groot is dat dit wel, ook volgens de redenering van het voormalig kabinet, een substantieel negatief effect heeft op de kredietverlening. Ook VNO-NCW is van mening dat er een substantieel negatief effect zal zijn op de kredietverlening.⁸⁹

⁸⁶ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 16.

⁸⁷ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 31, p. 2.

⁸⁸ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 17.

⁸⁹ Commentaar VNO-NCW en MKB-Nederland op het wetsvoorstel bankenbelasting (33 121) van 26 januari 2012, p. 1 en 4-5.

Hoofdstuk 5: Hoe verhoudt het wetsvoorstel van de bankenbelasting zich tot de algemene beginselen van behoorlijk bestuur?

Tot het algemeen wetgevingsbeleid hoort ook de toetsing aan de algemene beginselen van behoorlijke wetgeving.⁹⁰ Het probleem is echter dat de bankenbelasting een wet in formele zin is en in artikel 120 van de Grondwet is bepaald dat formele wetgeving door de rechter niet getoetst mag worden aan de Grondwet. In het Harmonisatiewet-arrest⁹¹ is bepaald dat formele wetten ook niet getoetst mogen worden aan algemene rechtsbeginselen. Op basis van artikel 93 en 94 van de Grondwet moeten wetten in formele zin wel door de rechter getoetst worden aan een ieder verbindende bepalingen van verdragen of van besluiten van volkenrechtelijke organisaties. Het voorgaande toetsingsverbod aan algemene rechtsbeginselen betekent echter niet dat wetten in strijd mogen zijn met algemene rechtsbeginselen. Echter niet de rechter maar het parlement moet de strijdigheid van formele wetten aan algemene rechtsbeginselen beoordelen.⁹² Het is dus wel voor de invoering van de bankenbelasting van belang dat deze in overeenstemming is met algemene rechtsbeginselen. Ik wil in dit hoofdstuk toetsen of er geen gebreken zitten aan het invoeren van de bankenbelasting met het oog op algemene rechtsbeginselen.

Algemene rechtsbeginselen zijn ongeschreven recht. De algemene rechtsbeginselen zijn op basis van de trias politica onder te verdelen in algemene beginselen van behoorlijke wetgeving, algemene beginselen van behoorlijk bestuur en algemene beginselen van behoorlijke rechtspleging.⁹³ De beginselen van behoorlijke rechtspleging en de algemene beginselen van behoorlijke wetgeving zal ik in dit hoofdstuk niet behandelen, aangezien ik hier wil kijken of het aan de uitvoering van bankenbelasting bezwaren kleven.

De algemene beginselen van behoorlijk bestuur zijn volwaardige rechtsnormen, ook al zijn ze in het verleden wel aangeduid als ethische tendensen in het bestuursrecht.⁹⁴ Er is een open stelsel van algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De algemene beginselen van behoorlijk bestuur bestaan onder ander uit de volgende beginselen (het is geen uitputtende lijst, aangezien de beginselen continu aan verandering onderhevig zijn), waarbij ik de beginselen langs zal lopen en zal kijken of de bankenbelasting met dit beginsel in strijd is:

- Het verbod van vooringenomenheid. Dit beginsel is gecodificeerd in artikel 2:4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Een bestuursorgaan moet objectief zonder aanzien des persoons te werk gaan. Vriendjespolitiek of (de schijn van) bevoordeling van bepaalde groepen burgers moet bestreden worden. Bij het bestuursorgaan werkzame personen die een persoonlijk belang hebben bij een besluit mogen de besluitvorming niet beïnvloeden. De bankenbelasting zal niet in strijd zijn met dit beginsel, aangezien de bankenbelasting niet zal worden toegepast voor alleen bepaalde groepen burgers. De bankenbelasting zal gelden voor alle bancaire instellingen die in Nederland actief zijn;

⁹⁰ P. de Haan, G. Drupsteen, R. Fernhout, *Bestuursrecht in de sociale rechtsstaat*, Deventer: Kluwer BV 2001, p. 305.

⁹¹ HR 14 april 1989, AB 1989, 207, NJ 1989, 469.

⁹² L.A. de Blieck, P.J. van Amersfoort, J. de Blieck, E.A.G. van der Ouderaa, R.J. Koopman, *Algemene wet inzake Rijksbelastingen*, Deventer: Kluwer BV 2009, p. 225.

⁹³ L.A. de Blieck 2009, p. 224.

⁹⁴ R.J.N. Schlössels, S.E. Zijlstra, *Onderwijseditie Bestuursrecht in de sociale rechtstaat*, Deventer: Kluwer BV 2010, p. 389.

- Het fair play-beginsel. Dit beginsel is verwant aan het formele zorgvuldigheidsbeginsel, maar heeft een zwaardere morele lading. Bestuursorganen moeten open en eerlijk optreden, betrokkenen adequaat informeren, geen informatie achterhouden, belanghebbenden niet aan het lijntje houden of burgers ongeoorloofd onder druk zetten. Het wetsvoorstel van de bankenbelasting is niet in strijd met dit beginsel. In een concreet geval zou in de uitvoering van de bankenbelasting wellicht sprake kunnen zijn van strijd met dit gebod wanneer bijvoorbeeld de Belastingdienst banken niet goed voorlicht en relevante informatie achterhoudt;
- Het specialiteitsbeginsel. Dit beginsel houdt in dat bestuursorganen alleen beschikken over min of meer naar doel afgebakende bevoegdheden. Bestuursbevoegdheid wordt in het bestuursrecht vrijwel altijd toegekend met het oog op het behartigen van specifieke publieke belangen. Alleen bij bestuursbevoegdheid op grond van organieke wetten (bijvoorbeeld bestuursbevoegdheid van de gemeenteraad) ontbreekt vaak een specifiek doel, maar ook dan geldt de hoofdregel dat bevoegdheid slechts in het algemeen belang mag (en moet) worden uitgeoefend. Het specialiteitsbeginsel is belangrijk wanneer er belangen moeten worden afgewogen. Het bestuursorgaan moet bepalen welke belangen hij wél en welke niet in de afweging mogen worden betrokken. De Belastingdienst is bevoegd tot handhaving van de bankenbelasting. De Belastingdienst mag alleen belasting heffen wanneer er sprake is van een positief belastbaar bedrag op grond van de in hoofdstuk 2 beschreven regels. Wanneer dit gebeurt zal er geen sprake zijn van strijd met het specialiteitsbeginsel;
- Het verbod van détournement de pouvoir. Dit is de keerzijde van het specialiteitsbeginsel en geeft aan dat een bestuursorgaan zijn bestuursbevoegdheid niet mag gebruiken voor een ander doel dan waarvoor deze is verleend. In het verleden is dit beginsel ook omschreven als misbruik van bevoegdheid, machtsafwending, oneigenlijk gebruik van bevoegdheid en onzuiverheid van oogmerk. De bankenbelasting zal niet in strijd zijn met dit beginsel;
- Het verbod van détournement de procedure. Dit is de formele variant van het verbod van détournement de pouvoir. Het verbod zegt dat het bestuur geen lichtere procedure mag volgen om tot een besluit te komen, wanneer daarvoor een met meer waarborgen omklede procedure openstaat. In het algemeen zal de bankenbelasting niet in strijd zijn met dit beginsel, maar wanneer de Belastingdienst bij het opleggen van een aanslag niet de procedure gebruikt die de meeste waarborgen biedt aan belastingplichtigen kan sprake zijn van strijd met dit beginsel;
- Het verbod van willekeur. Dit verbod maakt het de rechter mogelijk de rechtmatigheid van de bestuurlijke belangenafweging (in geval van beleidsvrijheid) of de kwalificatie van feiten door het bestuur (in geval van beoordelingsvrijheid) te toetsen zonder dat de rechter in de verantwoordelijkheid van het bestuur treedt. Er is sprake van willekeur wanneer bij de uitoefening van discretionaire bevoegdheid een zodanig gebrekkige afweging van belangen of feitenkwalificatie is gemaakt dat in redelijkheid niet meer gesproken kan worden van een rechtmatige afweging of kwalificatie. Ook hierbij geldt dat er in het algemeen geen sprake zal zijn van strijd met dit beginsel, maar kan er in specifieke gevallen strijdigheid bestaan met dit beginsel wanneer de Belastingdienst een zodanige gebrekkige afweging maakt van belangen dat in redelijkheid niet meer gesproken kan worden van een rechtmatige afweging;
- Het Europese evenredigheidsbeginsel of proportionaliteitsbeginsel; Widdershoven⁹⁵ vermoedt dat dit het belangrijkste Europese rechtsbeginsel is. Een bestuurlijke maatregel moet volgens dit beginsel geschikt zijn om het nagestreefde (legitieme) doel

⁹⁵ R.J.M. Widdershoven, 'Rechtsbeginselen in het Europese recht,' in: R.J.N. Schlössels e.a. (red), *In beginsel. Over aard, inhoud en samenhang van rechtsbeginselen in het bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2004, p. 308.

te bereiken, de maatregel moet tevens noodzakelijk zijn (mede in het licht van mogelijke alternatieven) en de maatregel dient proportioneel te zijn. Er kan afgevraagd worden of de bankenbelasting noodzakelijk is gelet op alternatieven. Er zou bijvoorbeeld ook volstaan kunnen worden met meer toezicht op de bankensector. Ook is de bankenbelasting niet proportioneel, de bankenbelasting moet zorgen dat de bankensector minder risicovol te werk gaat en wil de impliciete overheidsgarantie beprijzen, maar ook banken die niet risicovol te werk zijn gegaan tijdens de kredietcrisis en niet in de financiële problemen zijn gekomen vallen onder het heffingsbereik van de bankenbelasting. Gedeeltelijk wordt dit opgevangen, doordat deze banken waarschijnlijk ook minder belasting zullen moeten afdragen door de verschillende tarieven die van toepassing zijn en het object wat belast wordt bij deze banken waarschijnlijk minder is;

- Het materieel zorgvuldigheidsbeginsel. In artikel 3:4 lid 2 Awb is het verbod van willekeur en het evenredigheidsbeginsel geformuleerd. Het samenstel van deze normen wordt het materieel zorgvuldigheidsbeginsel genoemd. De lasten die uit een besluit voortvloeien mogen niet zwaarder zijn dan strikt noodzakelijk is om het door het bestuur beoogde doel te bereiken. De lasten mogen niet onevenredig zwaar zijn in verband met de te dienen doelen en de lasten mogen niet onevenredig op één of enkele belanghebbende neerkomen. Er zou beargumenteerd kunnen worden dat de doelstellingen die met de bankenbelasting beoogd worden ook op een minder belastende manier voor banken gerealiseerd zouden kunnen worden. Het bonusbeleid gaat bijvoorbeeld volgens de Raad van State al de goede kant op, dus is het de vraag of dit nog aangepakt dient te worden door middel van een bankenbelasting;
- Het gelijkheidsbeginsel. Dit is een fundamenteel rechtsbeginsel en staat geformuleerd in artikel 1 van de Grondwet. Het gelijkheidsbeginsel vereist dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld en ongelijke gevallen ongelijk, naar de mate van hun ongelijkheid. Het is bij het vaststellen van de juridisch relevante vergelijkbaarheid noodzakelijk gebruik te maken van een vergelijkingsmaatstaf en hiermee moet op zoek gegaan worden naar juridisch relevante verschillen. Aangezien in artikel 120 van de Grondwet het toetsingsverbod is opgenomen⁹⁶, kan de rechter in een concreet geval niet een maatregel aan het gelijkheidsbeginsel toetsen. Dit betekent echter niet dat een maatregel als de bankenbelasting in strijd mag zijn met het gelijkheidsbeginsel. Het is echter de taak van het parlement om dit te toetsen en niet de rechter. In artikel 14 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) is het discriminatieverbod opgenomen, wat in grote mate gelijk is aan het gelijkheidsbeginsel.⁹⁷ Een rechter zou de bankenbelasting wel aan dit beginsel mogen toetsen. De bankenbelasting is wellicht in strijd met het gelijkheidsbeginsel, aangezien de bankenbelasting wordt ingevoerd omdat de staat verschillende banken heeft moeten bijstaan tijdens de kredietcrisis en nu hiervoor een bijdrage van de banken vraagt. Echter slechts een klein gedeelte heeft deze steun van de overheid ontvangen en alle banken vallen nu onder het heffingsbereik van de bankenbelasting. Ook de doelmatigheidsvrijstelling is wellicht in strijd met het gelijkheidsbeginsel; weliswaar hebben alle banken absoluut evenveel profijt hiervan, maar relatief niet. Kleine banken hebben een groter voordeel van de doelmatigheidsvrijstelling, omdat zij hier misschien helemaal onder vallen. Wel kan worden opgemerkt dat de wetgever wel vaker kleinere ondernemers wenst te ondersteunen door middel van vrijstellingen. Daarnaast zorgt de

⁹⁶ Het toetsingsverbod houdt in wetten en verdragen door de rechter niet getoetst mogen worden aan de Grondwet.

⁹⁷ J.W. Nieuwboer, 'Vrijheid van meningsuiting vs. discriminatieverboden', Art. 1 voorkomt en bestrijft discriminatie 25 april 2003, www.art1.nl (zoek op gelijkheidsbeginsel).

doelmatigheidsvrijstelling ervoor dat juist de sterke banken onder het heffingsbereik vallen, terwijl de zwakke banken die eerder steun van de overheid nodig hebben buiten schot blijven. Sterke en zwakke banken zijn twee verschillende gevallen, waarvan het juist oneerlijk is dat juist de zwakke banken niet belast worden. Verder is het ook in strijd met het gelijkheidsbeginsel dat banken die geen steun hebben gekregen van de overheid onder het heffingsbereik vallen van de bankenbelasting. De bankenbelasting is niet alleen in strijd met het gelijkheidsbeginsel, maar waarschijnlijk ook met het discriminatieverbod uit het EVRM. Door de doelmatigheidsvrijstelling worden namelijk twee partijen gediscrimineerd op grond van bezit. Aangezien grote banken veel passiva hebben zullen zij wel bankenbelasting moeten betalen en kleine banken niet. Er is geen objectieve rechtvaardiging voor dit verschil in behandeling. De wetgever wil zorgen dat het verschil in concurrentievermogen tussen grote en kleine banken kleiner wordt maar dit is geen doelstelling van de bankenbelasting en is dus geen goede rechtvaardiging voor het verschil in behandeling van de twee banken;

- Het vertrouwensbeginsel. Dit beginsel houdt in dat ook in publiekrechtelijke verhoudingen (net als dat in civielrechtelijke betrekkingen het gegeven woord bindt) opgewekt vertrouwen tot binding leidt, maar deze binding moet wel passen in de kaders van het publiekrecht. Het vertrouwensbeginsel speelt vooral een rol in de fase voordat een besluit is genomen door een bestuursorgaan. Hierbij speelt een rol dat vertrouwen pas bescherming vindt als het gerechtvaardigd is. Op dit moment speelt het vertrouwensbeginsel bij de bankenbelasting nog geen grote rol. Wel zou hieruit kunnen worden afgeleid dat toezeggingen die gedaan zijn die tegemoetkomen aan banken (bijvoorbeeld een doelmatigheidsvrijstelling) niet meer ingetrokken kunnen worden;
- Het materieel rechtszekerheidsbeginsel. Burgers ontlene concrete rechten en rechtens te respecteren verwachtingen aan gegeven beschikkingen, aan tot stand gekomen en bekendgemaakte beleidsregels en aan van kracht zijnde wettelijke regels. Dit beginsel kan zich verzetten tegen de intrekking of wijziging van (begunstigende) besluiten met terugwerkende kracht. Ook kan het beginsel voorkomen dat minder gunstig beleid met terugwerkende kracht wordt tegengeworpen aan belanghebbenden die onder oud beleid een concreet verzoek om een financiële tegemoetkoming deden en dit ook konden doen. De bankenbelasting is naar mijn mening niet in strijd met dit beginsel;
- Het formele rechtszekerheids- of duidelijkheidsbeginsel. Dit beginsel houdt in dat besluiten duidelijk moeten zijn geformuleerd, voldoende houvast moeten bieden en niet voor verschillende uitleg vastbaar zijn. Burgers hebben er recht op te weten waar zij rechtens aan toe zijn en welke rechtsgevolgen wanneer intreden. Het rechtszekerheidsbeginsel houdt in dat de wetgever ervoor moet zorgdragen dat burgers tijdig kennis kunnen nemen van de wet, opdat deze niet geconfronteerd worden met regels die zij onmogelijk kunnen naleven. De eis van duidelijkheid speelt ook bij de formulering van regelingen. Wellicht is de bankenbelasting in strijd met dit beginsel, aangezien er nog veel onduidelijkheid is over de precieze uitwerking van de bankenbelasting op de financiële sector en hoe verschillende financiële instellingen de regels van de bankenbelasting moeten toepassen;
- Het formele zorgvuldigheidsbeginsel. Dit beginsel is gecodificeerd in artikel 3:2 Awb. Het beginsel vereist dat een besluit zorgvuldig wordt voorbereid, zodat het ook zorgvuldig kan worden genomen. Het gaat ook over de plicht tot zorgvuldige kennisvergaring. Alle relevante feiten, belangen en overwegingen die bij de besluitvorming moeten worden betrokken, ook daadwerkelijk daarbij kunnen worden betrokken. Het beginsel heeft vooral betrekking op de deugdelijkheid en de omvang van het voorafgaand ambtelijk onderzoek, het horen van betrokkenen en het (vragen

en) omgaan met adviezen. Bij het afwijken van een wettelijk deskundigenadvies worden aan het besluit extra motiveringseisen gesteld. De bankenbelasting is naar mijn mening niet in strijd met dit beginsel, omdat het goed wordt voorbereid en veel onderzoek wordt gedaan naar allerlei elementen van het wetsvoorstel. In een concreet geval kan er wel sprake zijn van strijd met dit beginsel wanneer de Belastingdienst een aanslag bankenbelasting niet goed voorbereidt.

- Het motiveringsbeginsel. Voor besluiten is dit beginsel gecodificeerd in artikel 3:47 Awb. Bij de bekendmaking van het besluit moet de motivering worden vermeld volgens artikel 3:47 Awb. Het moet om een deugdelijke motivering gaan. De motivering moet draagkrachtig zijn en is dit wanneer het besluit wordt gedragen door rationale en consistente afwegingen. De motivering moet ook kenbaar zijn en is dit als het besluit in ieder geval voorzien is van enige motivering. Naar mijn mening is de bankenbelasting niet goed gemotiveerd. Zoals zal blijken uit het volgende hoofdstuk kunnen de doelstellingen niet bereikt worden door invoering van de bankenbelasting en ook is niet voldaan aan de randvoorwaarden voor invoering van een bankenbelasting. Indien de bankenbelasting dus wordt ingevoerd is deze niet voorzien van een draagkrachtige motivering en is zodoende in strijd met het motiveringsbeginsel.⁹⁸

Geconcludeerd kan worden dat invoering van een bankenbelasting in strijd is met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en wel precies met de volgende beginselen:

- Het Europese evenredigheidsbeginsel of proportionaliteitsbeginsel; het is niet nodig een bankenbelasting in te voeren, aangezien ook volstaan kan worden met minder verstrekkende maatregelen om de doelen te bereiken, zoals meer toezicht op de financiële sector zoals ook al veel is ingevoerd.
- Het materieel zorgvuldigheidsbeginsel; ook hier kan weer gesteld worden dat de doelstellingen op minder verstrekkende manieren te bereiken zijn en dat dus de lasten onevenredig zwaar zijn in verband met de te dienen doelen.
- Het gelijkheidsbeginsel; De doelmatigheidsvrijstelling zorgt voor een ongelijke behandeling van grote en kleine banken, waar geen objectieve rechtvaardiging voor is. De doelmatigheidsvrijstelling wordt weliswaar ingevoerd om te zorgen dat er een meer gelijk speelveld komt voor grote en kleine banken, maar dit heeft niets te maken met de doelstellingen van de bankenbelasting. Ook vallen banken onder het heffingsbereik van de bankenbelasting die geen overheidssteun hebben gekregen.
- Het formele rechtszekerheids-of duidelijkheidsbeginsel; er is nog veel onzekerheid over hoe verschillende financiële instellingen de regels van de bankenbelasting moeten toepassen.
- Het motiveringsbeginsel; het wetsvoorstel van de bankenbelasting berust niet op een deugdelijke motivering, aangezien zowel niet de doelstellingen van de bankenbelasting bereikt kunnen worden en de randvoorwaarden voor invoering niet vervuld zijn.

⁹⁸ Alle beginselen heb ik gehaald uit: R.J.N. Schlössels, S.E. Zijlstra 2010, p. 389-466.

Hoofdstuk 6: Hoe sluiten de doelstellingen van de bankenbelasting aan bij het wetsvoorstel van de bankenbelasting?

Om te toetsen hoe de doelstellingen van de bankenbelasting aansluiten bij het wetsvoorstel van de bankenbelasting zal ik eerst de visie van de Raad van State langslopen en vervolgens mijn eigen mening geven of de doelstellingen van de bankenbelasting gerealiseerd kunnen worden door invoering van de bankenbelasting zoals nu de bedoeling is.

Hoe denkt de Raad van State over het wetsvoorstel?

Hierboven is al aangegeven dat de Raad van State weinig ziet in het wetsvoorstel van de bankenbelasting. Aangezien de Raad van State gespecialiseerd is in advisering zal eerst haar advies over de bankenbelasting hier onder de loep leggen voor ik zelf overga de doelstellingen te toetsen.

De Raad van State vindt de motieven om de bankenbelasting in te voeren niet overtuigend en vind het raar dat alle banken door de bankenbelasting worden getroffen, terwijl maar een aantal in de kredietcrisis steun heeft gekregen van de overheid. Het demissionair kabinet stelt hiertegenover dat de steun bedoeld was om de financiële stabiliteit in de hele bancaire sector te waarborgen, ook al hebben maar een aantal banken daadwerkelijk overheidssteun gekregen. De Raad van State vindt dat er eerst een visie op de rol van banken in de samenleving ontwikkeld moet worden voor de bankenbelasting op een verantwoorde wijze ingevoerd kan worden. Het demissionair kabinet heeft het advies van de Raad van State niet helemaal naast zich neergelegd en heeft inderdaad een visie ontwikkeld op de rol de banken in de samenleving hebben. Volgens de overheid heeft de bancaire sector namelijk een zeer belangrijke rol in de samenleving en als geldscheppende instantie en vervult het een centrale rol in het betalingsverkeer. Volgens de overheid heeft het ingrijpen bij banken het vertrouwen in de financiële sector aangetast en is het weer opbouwen van dit vertrouwen essentieel. Het is de vraag of dit een voldoende ontwikkelde visie is in de ogen van de Raad van State, aangezien dit een heel algemeen standpunt is. Daarnaast heeft de Raad van State kritiek op het streven om de bonussen die bestuurders krijgen aan te pakken. De timing zou ongelukkig zijn, aangezien banken en verzekeraars juist goed op weg zijn met hun beloningsbeleid volgens onderzoekers en de Raad van State vraagt zich af of de maatregel wel effectief is. Ook is er volgens de Raad van State, anders dan het demissionair kabinet nastreeft, wel sprake van een stapeling van meerdere maatregelen voor banken, aangezien financiële instellingen ook geconfronteerd worden met tal van andere maatregelen, zoals strengere kapitaaleisen, bijdragen aan het depositogarantiestelsel en strenger toezicht. Volgens de Raad van State is dus niet voldaan aan de tweede randvoorwaarde die het kabinet stelt (dat er geen stapeling van maatregelen mag zijn) Volgens de Raad van State is in crisistijd kredietverlening van groot belang, maar is het bang dat dit door de bankenbelasting duurder en moeizamer wordt. Volgens de Raad van State is dus ook niet aan de derde randvoorwaarde voldaan die stelt dat de bankenbelasting geen substantieel negatief effect op de kredietverlening mag hebben. Tenslotte vreest de Raad van State voor grote verschillen tussen landen waar bankenbelastingen worden ingevoerd.⁹⁹

Kunnen de doelstellingen bereikt worden door het wetsvoorstel zoals het er nu ligt?

⁹⁹ 'Raad van State kraakt bankenbelasting' NU 16 december 2011, www.nu.nl (zoek op advies Raad van State over bankenbelasting).

Doelstelling 1: het profijtbeginsel

De Raad van State merkt terecht op dat alle banken onder het heffingsbereik gaan vallen van de bankenbelasting, terwijl maar een aantal banken staatsteun heeft gekregen ten tijde van de financiële crisis. In mijn ogen zou het logischer zijn alleen belasting te heffen over de banken die deze steun ontvangen hebben. Ook vallen door de doelmatigheidsvrijstelling nog maar acht banken onder het heffingsbereik van de bankenbelasting. Dit zijn de grote banken en vooral kleine banken hebben een groter risico om te vallen. De overheid wil vooral met de bankenbelasting de impliciete overheidsgarantie beprijzen, maar het lijkt erop dat met deze belasting vooral sterke banken moeten gaan opdraaien voor hun zwakkere broeders. Daarnaast zullen banken waarschijnlijk de bankenbelasting afwentelen op aandeelhouders, werknemers en verschaffers van vreemd vermogen, waardoor zij betalen voor de impliciete overheidsgarantie en niet de bankensector zelf wat wel de bedoeling is van de bankenbelasting. Met deze doelstelling wil de overheid zoals gezegd vooral de impliciete overheidsgarantie beprijzen, echter ook buitenlandse banken kunnen onder de heffing van de bankenbelasting vallen en het is niet waarschijnlijk dat buitenlandse banken gered zullen worden door de Nederlandse staat ingeval van moeilijkheden. Ook worden niet-bancaire instellingen in de heffing betrokken als ze deel uitmaken van een geconsolideerde groep waar een bank toe behoort. De overheid heeft deze instellingen niet gesteund tijdens de financiële crisis en het valt dan ook niet onder deze doelstelling om deze instellingen te belasten. Bovendien leidt het tot concurrentievervalsingen deze instellingen in de heffing te betrekken. Het is ook opvallend dat de overheid de impliciete overheidsgarantie wil beprijzen terwijl de steunoperaties onder zodanige voorwaarden zijn aangegaan dat geen overheidsgeld verloren is gegaan en er zelfs redelijke rendementen zijn behaald.¹⁰⁰ Tenslotte is het ook zo dat banken belasting moeten betalen over de ongedekte schulden, terwijl de overheid juist garant staat voor de gedekte schulden. Het profijtbeginsel zou juist aanbevelen dat banken belasting moeten betalen over de gedekte schulden, aangezien de maatschappij hiervoor moet opdraaien ingeval banken failliet gaan.

Conclusie: Dat de overheid deze doelstelling hanteert is dus al twijfelachtig, aangezien er geen overheidsgeld verloren is gegaan en een groot aantal instellingen de staatsteun al grotendeels hebben terugbetaald, maar deze doelstelling kan ook niet bereikt worden. Dit omdat kleinere banken niet hoeven te betalen voor de impliciete overheidsgarantie, terwijl volgens het voormalig kabinet de hele bancaire sector profijt heeft gehad van ingrijpen door de staat. Ook vallen allerlei instellingen onder het heffingsbereik die nooit iets zullen hebben aan de impliciete staatsteun en hier wel voor moeten betalen. Tenslotte zullen waarschijnlijk niet de financiële instellingen zelf opdraaien voor de impliciete overheidsgarantie die beprijsd wordt door de overheid, maar zijn dat de aandeelhouders, werknemers en verschaffers van vreemd vermogen.

Doelstelling 2: minder bonussen uitkeren

Dit is zoals gezegd een nevendoelstelling. Het is de vraag of er daadwerkelijk minder bonussen uitgekeerd gaan worden door de tariefstelling. De tarieven van de bankenbelasting worden wel met een factor van 1,05 vermenigvuldigd als de bonus meer dan 100% bedraagt van het vaste loon. De vraag is of deze factor genoeg is om daadwerkelijk te zorgen dat minder bonussen worden uitgekeerd. Het is dus de vraag of de bankenbelasting in dit opzicht wel effectief is. Daarnaast wordt het minder uitkeren van bonussen voornamelijk bewerkstelligd door andere maatregelen op het prudentiële vak, waarbij te denken valt aan de

¹⁰⁰ Commentaar van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op de Wet Bankenbelasting gericht aan de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 januari 2012, p. 2.

Basel III normen, de interventiewet en het verbod op het uitkeren van bonussen voor staatsgesteunde bedrijven.¹⁰¹ Ook valt op te merken dat makkelijk de opcent van vijf procent te ontlopen valt door de vaste beloningen die bestuurders krijgen te verhogen.¹⁰²

Los van de vraag of het mogelijk is minder bonussen te laten uitkeren door de bankenbelasting is het ook de vraag of het nog wel nodig is het beloningsbeleid van financiële instellingen nog meer aan te pakken door middel van een bankenbelasting. Er zijn sinds de financiële crisis verscheidene maatregelen nationaal als internationaal genomen om toe te zien op het bonusbeleid: Sinds begin 2011 houdt de Nederlandse Bank toezicht op het beloningsbeleid van de gehele financiële onderneming op basis van de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2011, waarbij het onder meer gaat om de structuur en samenstelling van de (variabele) beloning van personen die de financiële positie materieel kunnen beïnvloeden, internationaal gelden de wereldwijde beloningsbeleidprincipes van de Financial Stability Board en Europees is de regelgeving van CRD III3 overeengekomen. Deze internationale afspraken zijn nationaal mede vastgelegd in de Regeling beheerst beloningsbeleid. Naast deze bestaande regelgeving is door de Minister van Financiën samen met de Minister van Veiligheid en Justitie een wetsvoorstel ingediend dat toeziet op het door de raad van commissarissen terughalen en terugvorderen van onterecht verkregen variabele beloningen. Ook is er sprake van zelfregulering vanuit de financiële sector: In zowel de Code Banken als de Governance Principles Verzekeraars is een paragraaf opgenomen over het beloningsbeleid die elementen bevatten die verder gaan dan de regelgeving. Voorbeelden daarvan zijn het 100%-principe en de mediaan waaronder het totale salaris van een bestuurder moet blijven.¹⁰³ Daarnaast is het de vraag of het verband tussen risicovol beleid en hoge bonussen wel zo direct te leggen is. Het risicovolle beleid wat veel bestuurders tijdens de financiële crisis hebben vertoond is namelijk de hoofdreden waarom het voormalig kabinet bonusbeleid wil aanpakken. Ook ben ik het eens met de Raad van State dat de timing van het aanpakken van bonussen ongelukkig is, aangezien banken en verzekeraars juist goed op weg zijn met hun beloningsbeleid. Tenslotte wil ik opmerken dat de opcent van vijf procent gezien kan worden als een straf tarief en niets te maken heeft meer risicobeheersing en het garanderen van het in stand houden van de financiële sector.

De bedoeling van het aanpakken van het bonusbeleid is dat bestuurders minder risico's gaan nemen, maar het is zelfs mogelijk dat er zich een omgekeerde ontwikkeling afspeelt. Het kan zijn dat bestuurders hun netto-inkomen op peil willen houden en daardoor juist meer risico's gaan nemen om te zorgen dat ze weer terugverdienen wat ze kwijt zijn aan de belasting.¹⁰⁴

Conclusie: ook hier vind ik het twijfelachtig dat de overheid deze doelstelling hanteert, aangezien de link tussen risico nemen en bonussen uitkeren in mijn ogen niet zo direct te leggen is en er al de nodige regelgeving is geïmplementeerd om bonussen onder controle te houden. Daarnaast is het de vraag of deze doelstelling wel gehaald kan worden, aangezien banken makkelijk de vaste lonen kunnen verhogen om zo niet te maken te krijgen met de opcent van vijf procent. Ook wordt deze doelstelling niet zo zeer gehaald met de bankenbelasting maar vooral met andere regelgeving.

¹⁰¹ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 22.

¹⁰² *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 12.

¹⁰³ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, nr. 6, p. 12.

¹⁰⁴ P. Kavelaars 'Bankenbelasting: panacee voor de financiële crisis?', *Weekblad fiscaal recht* 6923, 9 oktober 2011, p. 1249.

Doelstelling 3: meer risicobeheersing van banken door het aangaan van langlopende financieringen

Ook deze doelstelling wordt primair bewerkstelligd door andere maatregelen op het prudentiële vak, waarbij te denken valt aan de Basel III normen en de interventiewet.¹⁰⁵ Ook is het zo dat banken niet meer langlopende financiering aangaan, wanneer het rendement van kortlopende financieringen hoger is dan dat banken kwijt zullen zijn aan de bankenbelasting. Het lijkt verder niet in overeenstemming met de doelstelling om meer risicobeheersing te verwezenlijken, dat banken met een hoge kredietwaardigheid een hogere belastbare som zullen hebben en meer belasting moeten betalen. Dit komt omdat de Basel III normen bepalen dat voor minder risicovolle activiteiten minder kapitaal aangehouden hoeft te worden. Een bank die risicovollere activiteiten verricht moet meer kapitaal opzij zetten en mag dus meer aftrekken, waardoor er over minder kapitaal belasting geheven wordt. Bij twee banken met hetzelfde balanstotaal moet de bank die dus minder kapitaal hoeft aan te houden, op grond van de Basel III normen, meer belasting te betalen, terwijl deze minder risicovol opereert dan de tweede bank.¹⁰⁶ Daarnaast is de bedoeling dat met deze doelstelling wordt gezorgd dat de risico's die banken lopen worden beperkt. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs vraagt zich af of het wel effectief is dit doel te bereiken door te heffen over de ongedekte schulden en pleit voor regelgeving in plaats van het hanteren van dit fiscale instrument.¹⁰⁷ Tenslotte is het vreemd waarom het tarief van de kortlopende financieringen twee maal zo hoog is als de langlopende financieringen (heeft het voormalig kabinet hiermee willen aangeven dat kortlopende financieringen twee maal zo risicovol zijn als langlopende financieringen en waarop is dit dan gebaseerd?).¹⁰⁸

Conclusie: bij deze doelstelling vind ik het wederom twijfelachtig waarom het voormalig kabinet hiervoor gekozen heeft. Langlopende financieringen zijn niet altijd minder risicovol en banken met een hogere kredietwaardigheid met hetzelfde balanstotaal hebben een hoger belastbaar bedrag. Daarnaast is het de vraag of deze doelstelling wel behaald kan worden door de vormgeving van de bankenbelasting. Het is weliswaar het geval dat kortlopende financieringen zwaarder belast worden dan kortlopende financieringen, maar banken zullen hun beleid niet aanpassen als het aangaan van kortlopende financieringen meer oplevert dan de bankenbelasting kost. Ook wordt deze doelstelling vooral bewerkstelligd door andere regelgeving en het is de vraag waarom deze regelgeving alleen dus niet genoeg is.

Het hoofddoel: het gezonder maken van het financiële systeem en van financiële instellingen. Het hoofddoel van de bankenbelasting is het financiële stelsel en financiële instellingen gezonder maken. Zoals gezegd wil ik toetsen of aan deze doelstelling is voldaan door in zijn algemeenheid te kijken of de bankenbelasting ingevoerd dient te worden op grond van positieve en negatieve gevolgen van invoering van een bankenbelasting, te kijken of aan de randvoorwaarden voor invoering van een bankenbelasting is voldaan en er geen strijd is met algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Ik wil concluderen dat naar mijn mening de negatieve gevolgen zwaarder wegen dan de positieve gevolgen en niet voldaan is aan de randvoorwaarden voor invoering van een

¹⁰⁵ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 22.*

¹⁰⁶ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 7.*

¹⁰⁷ Commentaar van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op de Wet Bankenbelasting gericht aan de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 januari 2012, p. 1.

¹⁰⁸ Commentaar van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op de Wet Bankenbelasting gericht aan de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 januari 2012, p. 3.

bankenbelasting. Er is niet voldaan aan de randvoorwaarden, aangezien er Europees nog niet genoeg overeenstemming is, er wel degelijk een stapeling van maatregelen is en de bankenbelasting waarschijnlijk een negatief effect heeft op de kredietverlening door banken. Ook is de bankenbelasting in strijd met verschillende algemene beginselen van behoorlijk bestuur, zodat er aan invoering van een bankenbelasting verschillende bezwaren kleven en naar mijn mening de bankenbelasting niet bijdraagt aan een gezonder financieel stelsel.

Hoofdstuk 7: Zijn er ook andere vormen van een bankenbelasting mogelijk, die beter aansluiten bij de door de wetgever gestelde doelstellingen?

Er zijn natuurlijk verscheidene andere vormen van een bankenbelasting mogelijk. Zo is de Europese Commissie in zijn mededeling van 7 oktober 2010 ingegaan op een spoedige invoering van een bankenbelasting.¹⁰⁹ Op Europees niveau zijn twee alternatieve vormen voorgesteld. Deze twee systemen zijn een ‘Financial Transaction Tax’ (afgekort: ‘FTT’) en een ‘Financial Activity Tax’ (afgekort: ‘FAT’).¹¹⁰

Om te kijken welke vorm van een bankenbelasting beter aansluit bij de door de wetgever geformuleerde doelstellingen moet gekeken worden waar de problemen zitten bij het wetsvoorstel van de bankenbelasting en daarna moet geprobeerd worden deze met een andere vorm van een bankenbelasting op te lossen.

Het grote probleem van de huidige vorm van de bankenbelasting is dat de doelstellingen in mijn ogen niet alleen twijfelachtig zijn, maar ook waarschijnlijk niet te halen. Ook is niet voldaan aan de drie randvoorwaarden voor invoering van een bankenbelasting. Tenslotte kan misschien geprobeerd worden de strijdigheid met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur op te lossen en de grootste negatieve gevolgen van invoering op te vangen.

De doelstellingen

De eerste doelstelling die gebaseerd is op het profijtbeginsel, zal in mijn ogen alleen gerealiseerd kunnen worden als alleen de banken belast worden die daadwerkelijk overheidssteun hebben ontvangen of die een grotere kans hebben in de toekomst een beroep te doen op de overheid. Dit laatste dient naar mijn mening beoordeeld te worden op basis van hoe risicovol een bank opereert en niet op basis van de verhouding tussen ongedekte langlopende financieringen en ongedekte kortlopende financieringen van een bank.

De tweede doelstelling, namelijk dat er minder bonussen uitgekeerd dienen te worden, kan naar mijn mening met geen enkele bankenbelasting gerealiseerd worden en kan alleen door middel van regelgeving bereikt worden. Bij de bankenbelasting kunnen banken nog steeds (excessieve) bonussen uitkeren, terwijl dit niet kan wanneer dit tegengegaan wordt met regelgeving.

De derde doelstelling, dat banken meer langlopende financieringen moeten aangaan, kan naar mijn mening ook eerder bereikt worden met regelgeving dan door middel van een bankenbelasting. Ook zorgt het aangaan van meer langlopende financiering niet altijd voor meer risicobeheersing en ook dit probleem kan naar mijn mening beter opgelost worden door middel van regelgeving die toeziet op risico's in plaats van het invoeren van een bankenbelasting.

De randvoorwaarden

Het voormalig kabinet heeft aangegeven dat het een neutraal standpunt heeft ten aanzien van een FTT. Indien dit door de Europese Unie ingevoerd gaat worden en de geraamde opbrengsten van de FTT die van de Nederlandse bankenbelasting gaan overstijgen, de

¹⁰⁹ European Commission, Communication on Taxation of the Financial Sector, COM (2010) 549/5.

¹¹⁰ B.R. van Mervennée, ‘Europese bankenbelasting: goed gestoeld of belatafelde exercitie,’ *NTFR Maandblad Belasting Beschouwingen*, 2011, 09, p. 391.

Nederlandse bankenbelasting kan vervallen.¹¹¹ Wanneer men deze stelling bekijkt kan men zich afvragen waarom het voormalig kabinet niet overgegaan is een FTT in te voeren in plaats van te kiezen voor een geheel eigen Nederlandse bankenbelasting. Als mondiaal een FTT wordt ingevoerd creëert dit het gewenste level playing field en voorkomt dat iedere lidstaat een eigen belastingsystemen invoert. In dit geval kan de eerste randvoorwaarde wel vervuld worden, wat nu niet het geval is.¹¹² De eerste randvoorwaarde kan ook vervuld worden door actiever afstemming te zoeken met de regeringen van andere lidstaten om te zorgen dat de wetgeving in de verschillende lidstaten zoveel mogelijk op elkaar gaat lijken.

De tweede randvoorwaarde blijft denk ik bij elke vorm van een bankenbelasting wel een probleem. Door invoering van een bankenheffing blijft het zo dat banken te maken krijgen met meerdere regelgevingen. Ook is het zo dat de verdubbeling van de opbrengst van de bankenbelasting bovenop de bestaande maatregelen komt. Het zou dus in mijn ogen goed zijn de verdubbeling van de opbrengst van de bankenbelasting in elk geval niet door te voeren.

De bankenbelasting heeft waarschijnlijk een substantieel negatief effect op de kredietverlening omdat banken de bankenbelasting niet geheel kunnen afwentelen. Dit is denk ik het geval bij elke vorm van een bankenbelasting en dit probleem kan niet goed opgevangen worden. Het probleem zou in mijn ogen alleen goed opgevangen kunnen worden als in Europees verband een bankenbelasting wordt ingevoerd. Alle banken binnen de Europese Unie hebben dan met een soortgelijke heffing te maken, waardoor alle banken waarschijnlijk de bankenbelasting in gelijke mate zullen afwentelen en er geen substantieel negatief effect is op de kredietverlening.

De algemene beginselen van behoorlijk bestuur

De strijdigheid met het gelijkheidsbeginsel zou opgelost kunnen worden door alleen de banken te belasten die daadwerkelijk steun hebben ontvangen van de overheid ten tijde van de financiële crisis. Hierdoor worden ongelijke banken ongelijk behandeld naar de mate van hun ongelijkheid. Banken die wel en banken die geen steun van de overheid hebben ontvangen zijn namelijk niet gelijk en dienen dus ook ongelijk behandeld te worden.

Het lijkt mij verder een goed idee om geen bankenbelasting in te voeren, maar te volstaan met regelgeving omdat dit beter aansluit bij het evenredigheidsbeginsel en het materiële zorgvuldigheidsbeginsel.

De negatieve gevolgen en het hoofddoel

Waarschijnlijk wordt bij elke vorm van een bankenbelasting de financiële diensten duurder, omdat banken waarschijnlijk altijd een deel van de heffing kunnen afwentelen. Dit probleem kan denk ik niet opgelost worden door middel van een andere vorm van een bankenbelasting.

Wanneer de bankenbelasting als een boeteheffing gezien wordt is het probleem van moral hazard niet aanwezig. Wanneer de bankenbelasting echter wordt gezien als het beprijzen van de impliciete overheidsgarantie blijft het probleem van moral hazard bij elke vorm van een bankenbelasting bestaan, aangezien de staat waarschijnlijk bij elke vorm van een bankenbelasting toch zal ingrijpen bij banken wanneer deze dreigen failliet te gaan.

De verstoring van het speelveld en het probleem van een daling van de winst van banken zou opgelost kunnen worden door in Europees verband een bankenbelasting in te voeren, zodat

¹¹¹ *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 6, p. 21.*

¹¹² *Kamerstukken II 2011-2012, 33 121, nr. 5, p. 7.*

alle banken waarschijnlijk in dezelfde mate de bankenbelasting kunnen afwentelen en de winstdaling van banken beperkt kan blijven.

Conclusie

Doelstelling twee en drie kunnen naar mijn mening beter bereikt worden door middel van regelgeving in plaats van een bankenbelasting. Randvoorwaarde één en drie zouden eventueel opgelost kunnen worden door in Europees verband een bankenbelasting in te voeren. Verder is regelgeving niet in strijd met algemene beginselen van behoorlijk bestuur en zijn alle vormen van een bankenbelasting dit wel, aangezien ze altijd in strijd zijn met het evenredigheidsbeginsel omdat volstaan kan worden met minder ingrijpende maatregelen zoals dus regelgeving. Tevens worden bij regelgeving de financiële diensten niet duurder en heb je niet te maken met andere negatieve gevolgen die je wel hebt bij bankenheffingen, zoals strijdigheid met het profijtbeginsel en het dalen van de winst van banken. Dit alles brengt mij tot de conclusie dat het in mijn ogen beter is regelgeving in te voeren die toeziet op de doelstellingen van de bankenbelasting dan daadwerkelijk over te gaan tot invoering van een vorm van een bankenbelasting.

Samenvatting en conclusie

Ik zal hier een samenvatting geven van alle deelvragen en de hoofdvraag beantwoorden.

Hoofdstuk 1

In hoofdstuk 1 heb ik de doelstellingen van de bankenbelasting onderzocht. Concluderend kan gesteld worden dat het hoofddoel van de bankenbelasting is het financiële stelsel gezonder te maken wat bijzonder vaag is en niet getoetst kan worden. Dit hoofddoel dient verwezenlijkt te worden door middel van drie subdoelen: heffen op basis van het profijtbeginsel, zorgen dat minder bonussen uitgekeerd worden en zorgen dat banken meer langlopende financieringen aangaan in plaats van kortlopende. Ik wil opmerken, dat ik het in principe een goed idee vind dat belastingen geheven worden op grond van het profijtbeginsel. Dit beginsel ligt ten grondslag aan vele belastingen.¹¹³ Echter het is een beetje vreemd om belasting te gaan heffen op grond van het profijtbeginsel, terwijl banken die geholpen zijn door middel van staatssteun dit bedrag al grotendeels hebben terugbetaald en over de kapitaalinjecties die verleend zijn door de staat rente wordt berekend en betaald door de steunontvangende banken.¹¹⁴ Daarnaast zijn het vooral de kleine banken die een grote kans hebben om te vallen en deze banken worden niet getroffen door de bankenbelasting. Daarnaast is het raar dat het kabinet risico direct koppelt aan bonussen en kortlopende financiering. Ook langlopende financiering kan uiterst risicovol zijn en van bonussen kan ook een positieve prikkel om winst te maken uitgaan.

Hoofdstuk 2

In hoofdstuk 2 heb ik behandeld wat de bankenbelasting precies inhoudt. Er wordt momenteel in de Tweede Kamer nog gediscussieerd over de precieze vormgeving van de bankenbelasting. Wel is het zeer waarschijnlijk dat er nog een bankenbelasting ingevoerd gaat worden. Er is inmiddels besloten de opbrengst van de bankenbelasting te verdubbelen van 300 miljoen naar 600 miljoen. De bankenbelasting heeft een zeer ruim bereik: alle bancaire instellingen die in Nederland actief zijn vallen onder het heffingsbereik van de bankenbelasting. Dit bereik wordt echter verkleind door de doelmatigheidsvrijstelling van 20 miljard, waardoor nog maar acht banken daadwerkelijk belasting moeten betalen op grond van het wetsvoorstel bankenbelasting. Het object van de bankenbelasting zullen de ongedekte schulden zijn, welke wordt berekend door van de passivazijde van een bank het toetsingsvermogen af te halen en de deposito's die gedekt worden door het depositogarantiestelsel. Het toetsingsvermogen bestaat uit het vermogen dat een bank opzij moet zetten voor eventuele verliezen op grond van Europese richtlijnen. Het tarief van de bankenbelasting is niet helemaal duidelijk meer na de verdubbeling van de opbrengst. Wel is het duidelijk dat kortlopende financieringen zwaarder belast zullen worden dan kortlopende financieringen. De Belastingdienst zal bevoegd zijn de bankenbelasting te heffen en de heffing zal plaatsvinden op grond van de commerciële jaarrekening. In dit hoofdstuk heb ik gekeken hoe het belastbare bedrag van de bankenbelasting wordt berekend. Het belastbare bedrag wordt berekend door van het balanstotaal het toetsingsvermogen af te trekken en de deposito's die daadwerkelijk worden vergoed op grond van het depositogarantiestelsel en de passiva die samenhangen met het verzekeringsbedrijf. Van deze belastbare som mag de doelmatigheidsvrijstelling worden afgetrokken en wanneer het belastbare bedrag positief is, is daadwerkelijk bankenbelasting verschuldigd. Tenslotte is vastgesteld dat het voormalig

¹¹³ M.P. van der Burg, G. Groenewegen e.a., *Gemeentelijke belastingen en de wet WOZ*, Deventer: Kluwer BV 2009, p. 401

¹¹⁴ *Kamerstukken II 2011-2012*, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting), p. 2.

kabinet drie randvoorwaarden hanteert die vervuld moeten zijn voor de bankenbelasting ingevoerd mag worden. Deze randvoorwaarden zijn de volgende: het level playing field moet behouden worden, er mag geen stapeling van maatregelen plaatsvinden en er mag geen substantieel negatief effect zijn op de kredietverlening door banken.

Hoofdstuk 3

Er zijn vooral negatieve gevolgen verbonden aan de invoering van een bankenbelasting. Het is onzeker of de markt door een bankenbelasting meer vertrouwen krijgt in banken. Waarschijnlijk zullen financiële diensten door het proces van afwenteling duurder worden, is er sprake van een verstoring van het speelveld, strijdigheid met het gelijkheidsbeginsel en zal de winst die banken maken waarschijnlijk dalen.

Hoofdstuk 4

Er is in mijn ogen niet voldaan aan de drie randvoorwaarden voor invoering van een bankenbelasting. Het level playing field van banken gaat achteruit, omdat er geen goed Europese coördinatie is en Nederlandse banken moeten concurreren met banken uit landen waar geen of een geheel andere heffing is. Daarnaast is er sprake van een stapeling van maatregelen, de verdubbeling van de opbrengsten van 300 miljoen naar 600 miljoen komt bovenop het ex ante gefinancierde depositogarantiestelsel. Ook moeten banken aan verschillende regelgevingen gaan voldoen wat extra tijd, moeite en geld zal gaan kosten. Ten slot is het zeer waarschijnlijk dat de kredietverlening door banken achteruit zal gaan.

Hoofdstuk 5

Invoering van een bankenbelasting is twijfelachtig, aangezien er strijdigheid is met verschillende algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het is in mijn ogen vooral problematisch dat er sprake is van strijdigheid met het gelijkheidsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel, aangezien grote banken onevenredig zwaar worden getroffen door de bankenbelasting zonder goede rechtvaardiging en de nieuw geïmplementeerde regelgevingen de bestaande problemen in de financiële sector naar mijn mening voldoende aanpakken zodat het niet nodig is ook nog een bankenbelasting in te voeren.

Hoofdstuk 6

De doelstellingen van de bankenbelasting zijn in mijn ogen zowel twijfelachtig als niet te bereiken door middel van invoering van een bankenbelasting zoals nu de bedoeling is. Er wordt niet voldaan aan het profijtbeginsel, aangezien vooral sterke banken worden getroffen door de bankenbelasting en ook allerlei instellingen onder het heffingsbereik vallen van de bankenbelasting, terwijl die nooit voordeel zullen hebben van ingrijpen in het financiële stelsel in Nederland. De tweede doelstelling kan makkelijk ontlopen worden door de vaste beloningen die bestuurders krijgen te verhogen, zodat ze niet te maken krijgen met de opcent van vijf procent. Tenslotte is het de vraag of er inderdaad meer langlopende financieringen aangegaan zullen worden door banken, aangezien wellicht de kosten van de bankenbelasting lager zijn dan het rendement dat behaald kan worden met kortlopende financieringen. Ook zorgt de bankenbelasting niet voor meer risicobeheersing, aangezien deze doelstelling vooral door middel van andere regelgeving behaald wordt en banken die meer kredietwaardig zijn een hogere belastbare som hebben met een gelijk balanstotaal als banken die minder kredietwaardig zijn. Tenslotte kan het hoofddoel niet bereikt worden, aangezien de negatieve gevolgen van invoering van een bankenbelasting overheersen, niet voldaan is aan de randvoorwaarden en sprake is van strijdigheid met verschillende algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Hoofdstuk 7

In dit hoofdstuk heb ik gekeken of er ook andere vormen van een bankenbelasting mogelijk zijn die beter aansluiten met de door het voormalig kabinet geformuleerde doelstelling. Ik ben tot de conclusie gekomen dat veel problemen die de huidige vormgeving van de bankenbelasting heeft ook niet opgelost kunnen worden door andere vormen van een bankenbelasting. Alle vormen van een bankenbelasting zijn namelijk in strijd met het evenredigheidsbeginsel en doelstelling twee en drie kunnen ook niet verwezenlijkt worden door middel van een andere vorm van een bankenbelasting. Dit is het beste te verwezenlijken met regelgeving. Ook kleeft er aan regelgeving minder negatieve gevolgen, waardoor ik net als de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs tot de conclusie kom dat beter volstaan kan worden met regelgeving en dat niet overgegaan dient te worden tot invoering van een bankenbelasting.

Hoofdvraag: Voldoet de bankenbelasting zoals deze is voorgesteld aan de door het demissionair kabinet geformuleerde doelstellingen, of zijn er meer doeltreffende manieren om deze doelstellingen te bereiken?

Ik ben van mening dat de bankenbelasting niet in de huidige vorm ingevoerd dient te worden. De doelstellingen die het voormalig kabinet heeft geformuleerd zijn twijfelachtig en kunnen niet gerealiseerd worden door invoering van een bankenbelasting. Ook is niet voldaan aan de randvoorwaarden voor invoering van een bankenbelasting, is invoering van een bankenbelasting in strijd met algemene beginselen van behoorlijk bestuur en kleven er veel negatieve gevolgen aan invoering van een bankenbelasting. Deze problemen kunnen ook niet opgevangen worden door middel van het invoeren van een andere vorm van een bankenbelasting. Ik ben dus van mening dat volstaan kan worden met goede regelgeving om te zorgen dat banken risico's beperken en dat niet overgegaan dient te worden tot invoering van een vorm van een bankenbelasting.

In mijn ogen helpen de Basel III normen bijvoorbeeld goed om de risico's die banken nemen te beperken. Het lijkt me goed dat banken voor een deel van de leningen die ze uitlenen geld opzij zetten voor het geval de lening niet terugbetaald gaat worden. Ik denk dat de Basel III normen beter helpen te voorkomen dat banken failliet gaan dan de bankenbelasting. De bankenbelasting belast al het ongedekt kortlopend vermogen van een bank ongeacht hoe het beleid van een bank eruitziet en de Basel III normen houden wel rekening met hoe risicovol leningen zijn en op basis daarvan dient de bank vermogen opzij te zetten.

Bijlagen

Uitleg over het depositogarantiestelsel

Alle legale banken vallen onder het depositogarantiestelsel. De banken die hieronder vallen zijn opgenomen in het Register van de Wet op het Financiële toezicht. Niet alle financiële producten vallen onder het depositogarantiestelsel, maar vrijwel alle spaarrekeningen, lopende rekeningen en termijndeposito's vallen eronder. Achtergestelde deposito's vallen echter meestal niet onder het depositogarantiestelsel. Om erachter te komen of een product van een bank onder het depositogarantiestelsel valt moet er contact opgenomen worden met de bank waarvan het product is. In het register staat alleen welke banken vallen onder het depositogarantiestelsel en niet welke producten.¹¹⁵ De staat vergoedt onder het depositogarantiestelsel maximaal 100.000 euro per rekeninghouder, per bank. Er geldt geen eigen risico en als iemand een rekening heeft met zijn partner geldt de vergoeding per persoon. Zo hoeven mensen niet bang te zijn hun geld op een bank te plaatsen, want de meeste banken vallen onder het depositogarantiestelsel. Als een bank die valt onder het depositogarantiestelsel failliet gaat gaan de banktegoeden onder de 100.000 euro die mensen aanhouden bij een bank dan niet verloren.¹¹⁶

Uitleg over de Basel III normen

Met Basel III wordt bewerkstelligd dat banken zeven procent of meer aan kapitaal opzij moeten zetten van de 'risk weighted assets' om te zorgen dat banken genoeg gedekt zijn tegen risico's van uitlenen. Wanneer een bank leningen verstrekt moet gekeken worden hoe risicovol deze leningen zijn. De leningen worden gewogen voor het risico en hieruit komt de 'risk weighted assets.' Vervolgens moet een bank voor een deel kapitaal opzij zetten voor het geval de lening niet wordt terugbetaald. Daarnaast worden met de Basel III normen de hoogtes van de balansen van banken tot een bepaald bedrag beperkt. Tenslotte schrijft Basel III een stresstest voor, waarmee voorgeschreven wordt hoeveel leningen en deposito's een bank mag hebben. Na 30 dagen van de stresstest moet er nog voldoende liquiditeit in een bank aanwezig zijn. Bij de stresstest wordt ervan uitgegaan dat als binnen de 30 dagen kredieten die de bank heeft verstrekt op vervaldatum komen en dus terugbetaald moeten worden 50% terugbetaald zal worden en weer 50% van deze kredieten vernieuwd zullen worden door de bank. Ook wordt er bij de stresstest vanuit gegaan dat particulieren vijf tot tien procent van hun deposito's zullen opnemen en dat andere zakenbanken die bij de bank geld hebben gestald 100% van hun tegoed zullen opnemen. Grote ondernemingen zullen volgens de stresstest óf 25% (als er een operationele relatie tussen de bank en de grote onderneming is) óf 75% (als er geen operationele relatie tussen de bank en de grote onderneming is) van hun tegoeden bij de bank opnemen. Door Basel III zullen banken meer liquiditeiten moeten aanhouden en volgens banken zal dit drukken op hun winst en moet het eigen vermogen toenemen (hierdoor zal de Return on Equity = ROE dalen omdat dit wordt berekend door de winst te delen door het eigen vermogen). Door de Basel III normen moeten banken waarschijnlijk hun leningen en deposito's meer in evenwicht houden en meer moeten doen aan cross-selling waarbij complementaire activiteiten worden aangeboden ten opzichte van de leningen en deposito's.¹¹⁷

¹¹⁵ 'Depositogarantiestelsel' De Nederlandse bank Opgeroepen op 11 juni 2012, www.dnb.nl (zoek op depositogarantiestelsel).

¹¹⁶ 'Valt mijn geld bij de bank onder het depositogarantiestelsel?' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op depositogarantiestelsel).

¹¹⁷ Deze informatie is afkomstig van:

http://dam.bnpparibas.com/vcm2/php/playerExterne.php?file=vcm_1326792994629_3289822606901589650.mp4 van BNP Paribas

Bibliografie

1. 'Bankentaks: een wereldwijde 'verantwoordelijkheidsheffing 'voor banken?' Europa Nu, www.europa-nu.nl (zoek op bankenbelasting).
2. 'Bankenbelasting gaat door' Tweede Kamer der Staten-Generaal 18 april 2012, www.tweedekamer.nl (zoek op bankenbelasting).
3. 'Bankenbelasting heeft alleen maar voordelen' Trouw 27 april 2012, www.trouw.nl (zoek op bankenbelasting).
4. 'Bankenbelasting in Senaat', Eerste Kamer der Staten-Generaal 4 juli 2012, www.eerstekamer.nl (zoek op bankenbelasting).
5. 'Bankenbelasting maatschappelijk onaanvaardbaar' InFinance, www.infinance.nl (zoek op bankenbelasting)
6. 'Banken', De Nederlandse Bank opgehaald 28 april 2012, www.dnb.nl (zoek op bankvergunning).
7. 'Banken noemen bankenbelasting slecht idee' NU 27 april 2012, www.nu.nl (zoek op bankenbelasting).
8. 'Beter bestuur en gematigd beloningsbeleid' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).
9. L.A. de Blieck, P.J. van Amersfoort, J. de Blieck, E.A.G. van der Ouderaa, R.J. Koopman, *Algemene wet inzake Rijksbelastingen*, Deventer: Kluwer BV 2009.
10. 'Bonus banken verminderen door invoeren van bankenbelasting' Financieel Info Nu 26 april 2012, www.financieel.infonu.nl (zoek op bankenbelasting).
11. Brief staatssecretaris van Financiën van 16 april 2012, nr. IFZ/2012/223 U.
12. K. Broekhuizen 'Forse rem op kredieten bij bankenbelasting', Het financiële dagblad 2 juli 2012, www.fd.nl (zoek op bankenbelasting).
13. M.P. van der Burg, G. Groenewegen e.a., *Gemeentelijke belastingen en de wet WOZ*, Deventer: Kluwer BV 2009.
14. 'Centrale banken oorzaak van de crisis' De vrije economie 19 november 2009, <http://economieijer1973.blogspot.nl> (zoek op banken oorzaak er crisis).
15. Commentaar van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op de Wet Bankenbelasting gericht aan de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 januari 2012.
16. Commentaar VNO-NCW en MKB-Nederland op het wetvoorstel bankenbelasting (33 121) van 26 januari 2012.

17. 'Depositogarantiestelsel' De Nederlandse bank Opgeroepen op 11 juni 2012, www.dnb.nl (zoek op depositogarantiestelsel).
18. 'De Raad van State in het kort', Raad van State opgehaald 2 mei 2012, www.raadvanstate.nl (zoek op Raad van State).
19. 'DNB: bankenbelasting leidt tot daling huizenprijzen', Elsevier 25 mei 2012, www.elsevier.nl (zoek op bankenbelasting).
20. 'DNB verwacht huizenprijsdaling door bankentaks', NRC 25 mei 2012, www.nrc.nl (zoek op bankenbelasting).
21. 'Doel', Raad van State opgehaald 2 mei 2012, www.raadvanstate.nl (zoek op Raad van State).
22. 'ECB, ESCB en het Eurosysteem', ECB opgehaald 9 april 2012, www.ecb.int (zoek op ECB). Bijna alle informatie over het gemeenschappelijk monetair beleid in de EMU komt van deze site.
23. Een filmpje op:
http://dam.bnpparibas.com/vcm2/php/playerExterne.php?file=vcm_1326792994629_3289822606901589650.mp4 van BNP Paribas.
24. European Commission, Communication on Taxation of the Financial Sector, COM (2010) 549/5.
25. Europese Commissie, 'Voorstel voor een richtlijn van de raad betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB), COM (2011) 121 definitief'.
26. P. de Haan, G. Drupsteen, R. Fernhout, *Bestuursrecht in de sociale rechtsstaat*, Deventer: Kluwer BV 2001.
27. 'Hervorming financieel stelsel' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op depositogarantiestelsel).
28. 'Kabinet akkoord met indiening wetsvoorstel Bankenbelasting bij Tweede Kamer' PWC 13 december 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).
29. 'Kamer stelt stemming over bankenbelasting uit' NU 26 april 2012, www.nu.nl (zoek op bankenbelasting).
30. P. Kavelaars 'Bankenbelasting: panacee voor de financiële crisis?', *Weekblad fiscaal recht* 6923, 9 oktober 2011.
31. 'Kleine bank kan eerder omvallen dan een grote' AD 8 oktober 2008, www.ad.nl (zoek op omvallen banken).
32. B.R. van Mervennée, 'Europese bankenbelasting: goed gestoeld of belatafelde exercitie,' *NtFR Maandblad Belasting Beschouwingen*, 2011, 09.

33. 'Nieuwe wijzigingen in Belastingplan 2012' PWC 25 oktober 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).
34. J.W. Nieuwboer, 'Vrijheid van meningsuiting vs. discriminatieverboden', Art. 1 voorkomt en bestrijdt discriminatie 25 april 2003, www.art1.nl (zoek op gelijkheidsbeginsel).
35. 'Noodkreet Rabo over bankenbelasting' IEX profs 25 april 2012, www.iexprofs.nl (zoek op bankenbelasting).
36. 'Noodzaak hervormingen' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).
37. 'Over de Raad van State', Raad van State opgehaald 2 mei 2012, www.raadvanstate.nl (zoek op Raad van State).
38. 'Overdrachtsbelasting woningen van 15 juli 2011 tot 1 juli 2012 omlaag van 6% naar 2%' PWC 4 juli 2011, www.nl.pwc.com (zoek op bankenbelasting).
39. 'Raad van State kraakt bankenbelasting' NU 16 december 2011, www.nu.nl (zoek op advies Raad van State over bankenbelasting).
40. 'Rabo: bankenbelasting desastreus', Nos 25 april 2012, www.nos.nl (zoek op bankenbelasting).
41. 'Reactie op kabinetsplannen bankenbelasting', Nederlandse Vereniging van Banken, www.nvb.nl (zoek op bankenbelasting).
42. R.J.N. Schlössels, S.E. Zijlstra, *Onderwijseditie Bestuursrecht in de sociale rechtstaat*, Deventer: Kluwer BV 2010.
43. 'Stem later over bankenbelasting' NOS 25 april 2012, www.nos.nl (zoek op bankenbelasting).
44. L.G.M. Stevens, *Elementair Belastingrecht voor economen en bedrijfsjuristen*, Deventer: Kluwer BV 2008, p. 30-33.
45. Déon Tanzer, 'De financiële crisis en de overheidsfinanciën: een Europese vergelijking', in: *De Nederlandse economie 2009*, Centraal Bureau voor de Statistiek.
46. 'Valt mijn geld bij de bank onder het depositogarantiestelsel?' Rijksoverheid Opgeroepen op 1 mei 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op depositogarantiestelsel).
47. M. Visser, 'Europarlement eist Brussels plan voor bankenbelasting (FD)', Accountant 24 februari 2010, www.accountant.nl (zoek op bankenbelasting).
48. 'Wat is de overheid van plan met de bankenbelasting?' Rijksoverheid Opgeroepen op 20 april 2012, www.rijksoverheid.nl (zoek op bankenbelasting).

49. 'Weekers: kosten van bankenbelasting komen bij consument terecht', De Telegraaf 18 april 2012, www.telegraaf.nl (zoek op bankenbelasting).
50. 'Werken aan vertrouwen', De Nederlandse Bank opgehaald 28 april 2012, www.dnb.nl (zoek op missie).
51. R.J.M. Widdershoven, 'Rechtsbeginselen in het Europese recht,' in: R.J.N. Schlössels e.a. (red), *In beginsel. Over aard, inhoud en samenhang van rechtsbeginselen in het bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2004.
52. <http://www.robinhoodtax.nl/?gclid=CN3o6ai1grECFYpH3godG1gH-A>
53. 'Zalm ziet niets in bankenbelasting', Trouw 25 mei 2012, www.trouw.nl (zoek op bankenbelasting).

Register Kamerstukken

1. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 3.
2. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 5.
3. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 6.
4. *Kamerstukken II* 2011-2012, 31 980, nr. 16.
5. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 26.
6. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 27.
7. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 28.
8. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 29.
9. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. 31.
10. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, Memorie van Toelichting (wet bankenbelasting).
11. *Kamerstukken II* 2011-2012, 33 121, nr. C, p. 3.

Jurisprudentie

1. HR 14 april 1989, AB 1989, 207, NJ 1989, 469.